

Affective Bodies: Intimate Design Practices to Reinvent the Everyday

This article investigates some of the implications of intimate design practices by presenting two academic projects carried out within the context of an uncertain present. It argues that design practices have the capacity to foster intimacy and affect through the lens of the politics of care. Drawing on the notion of affective bodies, the authors claim that design can explore new paths to reinvent the everyday, focusing on recent crisis-ridden contexts. The article examines how intimate practices that reformulate everyday politics can reclaim temporality, active citizenship and radical affectivity as infrastructural needs in contemporary urban habitats.

The two case studies date from March 2020 through December 2021 under the climate of crisis brought about by the sudden outbreak of the COVID-19 pandemic in Western Europe and the ongoing Mediterranean refugee crisis. Given the escalation of the blurring between the private and public spheres, the personal and the political, it is especially relevant to explore intimacy as a means of enacting politically empowered action through design. Both case studies aim to temporarily interrupt conventional uses of collective urban spaces in order to generate pockets of resistance that explore the subliminal potentials of urban spaces and allow us to imagine, and even experience, different ways of living through an updated lens of care. These eruptions of intersubjective appropriations of urban spaces not only have an emblematic impact, but also a cumulative effect by generating a growing network of affective bodies in action. This emergent affective network offers relevant opportunities for the transformation of crisis-ridden urban contexts through dynamic interactions between sociality and spatiality.

1 POLITICS OF CARE AND INTIMATE DESIGN PRACTICES IN CRISIS-RIDDEN CONTEXTS

Should we wait for someone else to reveal our true desires? Hakim Bey¹

In this article we will argue that design practices have the capacity to foster intimacy and affect through the lens of the politics of care. Through the notion of affective bodies, we claim that design can explore new paths to reinvent the everyday, focusing on crisis-ridden contexts.

The politics of care, a seminal attempt to rethink politics outside the dominant neoliberal ideology by placing interdependence at the centre (Woody et al. 2021), devel-

ops multiple and diverse articulations of the problem of the irreducible “otherness of other” (Ganis 2011, 5) and the idea of interdependency not as a social contract but as a “condition, even a pre-condition” for sociality (Bellacasa 2012, 198). In this sense, we are particularly interested in the implications of the concept of care that suspend politically correct do-gooder dialectics based on the salvage paradigm (Dominguez 1987) and embrace the awareness that “we must be careful not to become nostalgic for an idealised caring world [...] but [situated] in vital ethico-affective everyday practical doings that engage with the inescapable troubles of interdependent existences” (Bellacasa 2012, 199). Avoiding “merely survivalist and instrumental” (*ibid.*) conceptions, care is considered a personal attitude in the everyday negotiations between intimacy and publicness. Seen through this lens, practices of care become a political behaviour, one which activates human agency through everyday ethico-af-

ROGER PAEZ
Elisava, Barcelona School of Design and Engineering
(UVic-UCC)

MANUELA VALTCHANNOVA
Elisava, Barcelona School of Design and Engineering
(UVic-UCC)

KEYWORDS
Affect, Intimacy, Care, Body, Design, City, Everyday,
Pandemic, Migration.

LICENSE
CC BY-NC-ND

HOW TO CITE
Paez, Roger, and Manuela Valtchanova. 2022. “Affective Bodies: Intimate Design Practices to Reinvent the Everyday.” *Temes de Disseny* 38: 92-115.
<https://doi.org/10.46467/TdD38.2022.92-115>

fective engagement. For this reason, we argue that care can be interpreted as the intimate act of exercising democracy through the human body as a radical relational unit. In the design research we present in this article, we harness the operative capacity of care to activate the human body and transform it as a direct practice instead of a passive subject, distilling novel design approaches through intimacy, vulnerability and affect. In short, we claim that a relevant politics of care (for fellow citizens, the global community and the more-than-human world) should not be limited to a social contract but should imply an everyday personal attitude, one that activates human agency as an axis for civic transformation. The body is a powerful way of exploring this agency.

The idea of the body as a practice ties in with the essay by Gilles Deleuze and Félix Guattari “6. November, 28 1947: How Do You Make Yourself a Body without Organs?”, in which, according to the authors, a body without organs “is not at all a notion or a concept but a practice, a set of practices” (Deleuze and Guattari 1987, 150). The same essay affirms that the consistency of the body without organs is achieved when “the body is inhabited by multiplicity” (*ibid.*). Pursuant to this idea, we claim that the body in action can be construed as a practice when it enables plurality in direct relationship with place and with others. This radical relationality of the body is enhanced by practices of care which entangle it in active socio-spatial networks of affect. For this reason, we build our approach based on the Spinozian concept of affective bodies,² which posits the body as being “neither constructed nor natural, instead, the sum total of its capacity to affect and to be affected by other bodies” (Brott 2002). These active networks of affect between bodies proliferate multiple transactions with commonplace, ordinary life (in both its social and spatial components) through the direct imbrication between the body and its context, one that triggers transformative dynamics for reinventing the everyday.

These networks of affective bodies, activated through care, have the capacity to build dynamic structures of resistance and subsistence. This behaviour is particularly evident within contexts of crisis, where pre-established logics of co-existence are called into question or altogether thwarted. The case studies in this article address two different contexts of emergency: the COVID-19 outbreak and the European refugee crisis. Although we are referring to two radically different contexts, we are interested in studying the socio-spatial landscape of affective reactions triggered by the partial collapse of the common order. We consider that, given the spatiotemporal ruptures of the context’s traditional performance resulting from crisis and instability, many opportunities for the redefinition of socio-spatial dialectics (Soja 1980) and urbanistic paradigms emerge. For this reason, studying the phenomenology of the political ecology ushered in by crisis episodes—and, within it, the behaviours of urgency adopted by affective bodies—becomes crucial to distil opportunities for future action. This is particularly relevant in the current landscape of generalised exhaustion, also referred to as the burn-out society (Han 2015). While the pressure on (individual, social and planetary) bodies is reaching critical levels that cause burn-out, i.e. “a state in which bodies, procedures, processes stop working”, it is also true that this “could also be considered as a generative

point of departure to rethink the role of bodies, institutions and infrastructures towards non-exploitative structures and relations” (Otero and Truijen 2021, 24).

The first case study is a reaction to the COVID-19 pandemic. The health-related crisis has brought about the disarticulation of pre-established socio-spatial logics, triggering the need for an immediate redefinition of intimacy and routine on a global scale. This context of reinventing the everyday has prompted a rich array of rapid, subjective, grassroots and trans-scalar responses to the pandemic shift, which interrogate a wide range of topics, mobilising multiple emergency solutions and emergent behavioural protocols. The temporary landscape of subjective solutions offers a plural approach to the reformulation of spaces, systems, policies, protocols and even civic attitudes. A similar process of personal appropriation of over-regulated pandemic urban space is observed in a large number of emerging spatial strategies (e.g., body-centred accessories, ephemeral architecture (Paez 2020), outdoor reformulation of indoor activities, tactical graphics, new contactless formats for the creative industries, activism, celebration or spectatorship), most of which demand a fast-tracked implementation of novel dynamic design approaches based on direct citizen engagement and collaborative interaction with heterogeneous urban spaces. Also, new formats of entanglement and togetherness are generated as a reaction to the emergent behavioural protocols. The current context reminds us of the human capacity to transform our immediate collective environment through direct action in order to facilitate new shared daily rituals and to reinforce novel modes of both social and spatial kinship. Another pertinent phenomenon, accelerated by the COVID-19 pandemic, is the generalisation of a hybrid reality, an everyday mode of inhabitation that seamlessly combines the physical and virtual spheres through an extended and normalised use of information and communication technologies. This dynamic also causes an overall process of de-domestication (Massip-Bosch 2020), consisting in the transmutation of domestic space into a hyperactive environment of continuous political production. All these phenomena transform the human body into a terrain of restless transactions between the physical and the virtual and between the intimate and the public spheres.

The second case study is contextualised by what has been called the European refugee crisis. Here, there are several concerns that we consider necessary to comment on. First, this type of migration needs to be studied and understood as an ongoing global process with historical and colonial origins, and one that not only affects Europe. Second, the word “crisis” here needs to be revisited, because “it is not a transparent term, but rather a pejorative shorthand that produces a specific anti-migrant rhetoric” (Sager 2019). Within this context, the term crisis operates as the justification for emergency policies and the implementation of new measures of control (Drotbohm and Hasselberg 2019; Cantat, Thiollet, and Pécoud 2020). For this reason, we do not focus the analysis of reactions to the crisis on formal policy, but on the affective moods among European citizens produced by the ongoing incapacity of official politics to deal with this global humanitarian collapse. Refugees experience a process of affective exceptionality (Seppälä et al. 2020),

inhabiting an in-between space-time, a transformational situation in which the sense of normalcy becomes radically disrupted. Consequently, this socio-political crisis articulates a vast landscape of places of exceptionality where refugee camps, border walls, maritime blockages, quasi-penitentiary internment camps and countless dead bodies behave as socio-spatial heterotopias. Several processes of “physical, political, mediatic, and aspirational stillness and interruption” reveal the ongoing “politics of visceral and symbolic immobility” (Presti 2020) that migrants are forced to face in their attempts to cross countries, continents and seas. In the violent entanglement between land and water, the migrant bodies “stand still, live or die... [as] points, stories or numbers, moving subjectivities or geometric lines” (*ibid.*). Within this context, there are many practices of care and affect that are understood as forms of palliative hospitality, i.e., they do not look for the roots of the crisis but seek only to mitigate its effects in an attempt to generate frictionless enclaves of survival for the “others”. This situation begs a general question: What should the practices of care be that activate the civic bodies of privileged socio-political positions? What should the collective forms of first-world mourning and activism be? In this sense, this crisis-ridden context articulates a space for developing new practices of care which become radically intimate, embodied experiences of awareness, mourning or activism beyond the politically correct salvage paradigm—exploring, in other words, how affective bodies can become the locus and the means for a practice of care.

This brief study of some of the phenomena related to the socio-spatial networks of affect in the two above-mentioned crisis contexts reveals a tendency of activating human agency as an immediate source of resilience, radical democracy and a re-imagining of the urban commons. A relational notion of care, overcoming normative moralistic attitudes (Bellacasa 2012, 198-199) and harnessing conflict as a fertile ground for new design practices (Paez and Valtchanova 2021) ushers in new possibilities for this human agency. Affective and intimate experiences of exceptionality present opportunities for enhancing the operativity of first-person-perspective design practices to reinvent the everyday. These practices make the human body into both the terrain and the medium for multiple processes of socio-spatial redefinition.

Thus, the emancipation of the body triggered by the politics of care reclaims a sense of immediacy and the right to direct action in the negotiation with our crisis-ridden context. The reinvention of the everyday through ethico-affective acts of personal engagement with the urban environment also recalls some of the visions articulated by Henri Lefebvre and Michel De Certeau who, during the post-war crisis of the modern city, promoted the micro-politics of informal spatial practices in the interest of a creative and de-hierarchised urban life (Certeau 1984; Lefebvre 1969). This idea also draws on Jürgen Habermas’s (1989) definition of the public sphere as “the sphere of private people coming together as a public”, i.e., the sphere which is built through the dynamic interplay between intimacy and publicness. This incursion of the private or the intimate as an indispensable feature of the public is further developed by Andy Laverne (2016), who advocates for the growth of “plural public

spheres, rather than a single regulated space of discursive consensus” (*ibid.* 41-42).

Before delving into the case studies, it is crucial to underscore that the activation of the citizen’s body as a driver for the radical reinvention of the everyday is rooted, in our view, in the emergence of subjective, individual intimacy as a means of interrupting the public sphere. Far from promoting an irrationalist position, we refer instead to the “the ruse of practical intelligence”, in the terms used by Toni Negri when referring to the moment in which “the powers of creation and imagination [...] can break through the barriers of the purported realism and discover real alternatives to the present order of things” (Hardt and Negri 2009). The spontaneous encounter or the instant of irruption of the personal within the collective can also be described by the term *kairos*, which Negri designates as the moment of opportunity, the point of radical rupture, the singular instant in which the archer releases the arrow (Negri 2000). One might also argue that this specific moment of tense potentiality inaugurates temporality, inasmuch as it creates a space for action (Deleuze 2017).

In the emergence of intimacy as a practice of both subjective and collective negotiation with crisis-ridden contexts, vulnerability, antagonism, personal confrontation and affective implication may become, simultaneously, a form of resistance and a space for action. Everyday experience transforms the operative capacities of the human body into tools of interruption and visceral expression. Languages, images, knowledge, affects, corporeal movements and habits, among others, are harnessed as mediums for reinventing the everyday.

By using tactics of interruption as counter-hegemonic acts to disrupt fixed meanings (Karami 2018), intimate practices that reformulate everyday politics reclaim temporality, active citizenship and radical affectivity as essential means to creatively and critically address our (social, environmental and health-related) crisis-ridden urban habitats. Further investigating some of the implications of intimate design practices, we present two case studies implemented as academic projects, the first one during the period from March 2020 through December 2020, corresponding to the first months after the sudden outbreak of the COVID-19 pandemic in Western Europe, and the second one in late 2021 as a part of the ongoing international collaborative project *Navire Avenir*, which addresses the Mediterranean refugee crisis. These case studies explore how affective bodies may harness intimacy and radical affectivity as a design approach to negotiate crisis-ridden contexts through a revised politics of care. Direct action and embodied performances are the two formats of intimate design practices showcased here.

2

DIRECT ACTION AND PERSONAL REFORMULATION OF PUBLIC AND COMMON SPACES

The first case study revisits *COVID-19 Niches*, a four-day intensive academic workshop with students from the Master

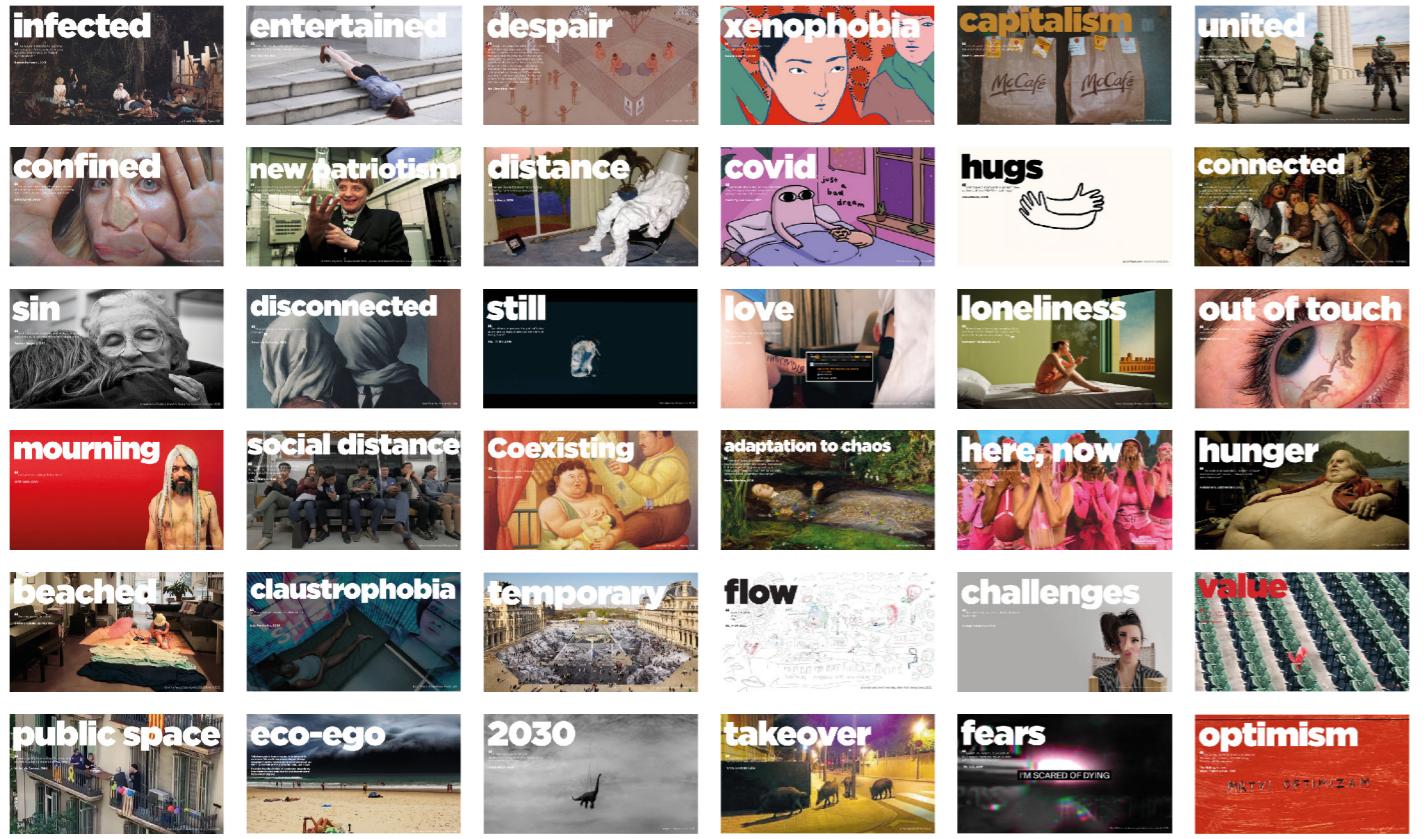

Fig.1. Speculations on a Pandemic (SOAP). Overview of some of the results [MEATS 2019-20].

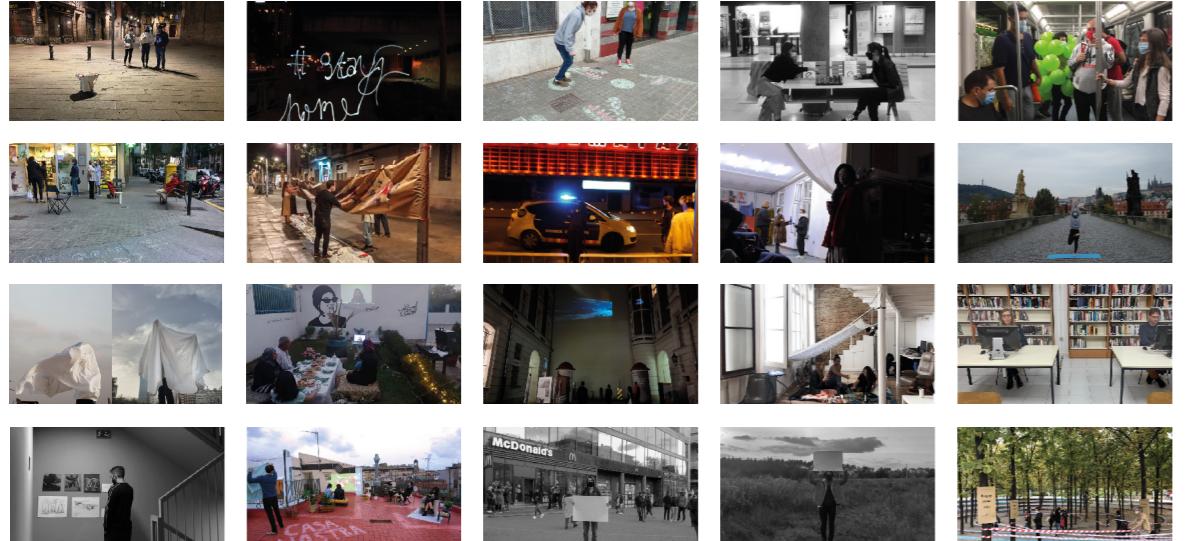

Fig.2. COVID 19 Niches. Interventions overall view [MEATS+PJAIT 2020-21].

Fig.3. COVID 19 Niches intervention So close but so far: new way of sitting in public spaces, by Júlia Llorens.

Fig.5. COVID 19 Niches intervention After tourism: reclaiming cities, by Kinga Ostapkowicz.

Fig.4. COVID 19 Niches intervention Distance for interaction: shortening emotional distances, by Elsa Romero.

Fig.6. COVID 19 Niches intervention Meeting Spots: speechless interrogation, by Mikola Balaban.

in Ephemeral Architecture and Temporary Spaces (MEATS) at Elisava, Barcelona School of Design and Engineering, and the Polish-Japanese Academy of Information Technology (Warsaw), led by the authors and Toni Montes. The project was conducted as part of the cycle of conferences, workshops and exhibitions for the IF-Social Design for Sustainable Cities international conference, which took place in Warsaw from 19 to 23 October 2020 (Satalecka, Piechota and Itkonen 2020). One of the main objectives of this academic workshop was to foreground a landscape of visceral reactions to the COVID-19 crisis in the form of direct interruptions in public, common and domestic spaces.

The conceptual approach of harnessing near-reflex, intuitive responses as design actions was previously initiated by another academic exercise, called *Speculations on a Pandemic (SOAP)*, led by the authors and developed within the MEATS Elisava programme. The *SOAP* exercise happened as a direct reaction to the sudden outburst of the global pandemic and all the uncertainty and emotional uneasiness it entailed. In order to foster affectivity and direct expression, *SOAP* applied a format that consisted of a strong title, an image that sometimes illustrated and sometimes contradicted the title and a quote adding a layer of reflection that established immediate, yet often sophisticated, relationships with both the image and the title. In this way, typographic, iconographic and discursive approaches melted into delicate yet provocative messages with the purpose of conveying a series of deeply intimate reactions to a rapidly shifting reality. This process of collective navigation and negotiation with the uncertainty of the first weeks of the COVID-19 crisis involved a parallel dynamic of open speculation in imagining, together, creative and critical design approaches for a possible post-pandemic world (Fig. 1).

In this sense, the *COVID-19 Niches* project revisited the conceptual approach laid down by *SOAP*, with the idea of further developing emotion, intuition and impulsiveness as immediate tools to reinvent the everyday. By harnessing

vulnerability and affectivity in order to convert them into a design-based approach to a reality in a state of collapse, the workshop continued to evolve the idea of the affective expression from a graphic statement to an immediate intervention in the personal or collective habitat. In this regard, the project proposed two main actions: to personally identify places of opportunity and to intervene in them through subjective acts of critique or desire. These two actions structured the main phases of the project. In the first phase, participants identified novel uses of public and common spaces that appeared in response to the COVID-19 crisis, which we called “*COVID-19 Niches*”. These new uses could be socially desirable (e.g., promoting collaboration, respect and meaningful relationships) or, on the contrary, socially undesirable (e.g., promoting segregation, bigotry and mistrust). Students were required to base their research on places of opportunity in their own personal and local experiences; in the end there were COVID-19 Niches from eight different cities (Barcelona, Cairo, Tripoli, Warsaw, Kyiv, Prague, Banyeres and Vienna). Once the COVID-19 Niches were identified, groups of two to three people were formed based on the conceptual affinities that had appeared between the natures of the socio-spatial phenomena associated with each place. Each group was then invited to develop a common statement, which connected the conceptual specificities of their individual choices of places of opportunity. Based on this statement, in the second phase, students were asked to intervene individually in their chosen places through direct action using their own bodies or simple, everyday elements in order to either consolidate the niches’ potential for socially desirable uses or to change the observed undesirable tendencies (Fig. 2).

Multiple critical issues were addressed through the direct actions by the participants, including public and common space appropriation by tuning into human desire and imagination, new relational spaces and formats of care, cityscape reclamation after the collapse of mass tourism, reinvention of the collective dynamics associated with parties

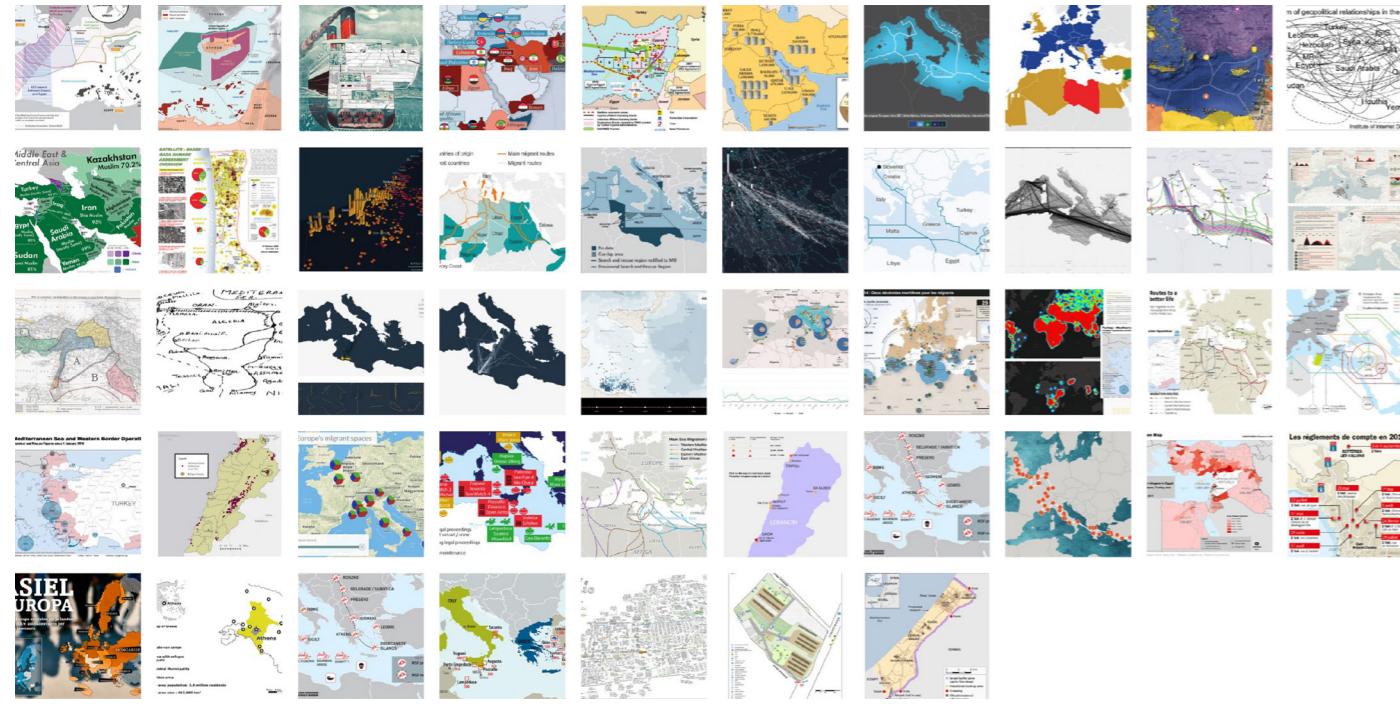

Fig. 7.1. Contested Territories of Survival: Sea. Research of maps and wearables references. MEATS 2021-22.

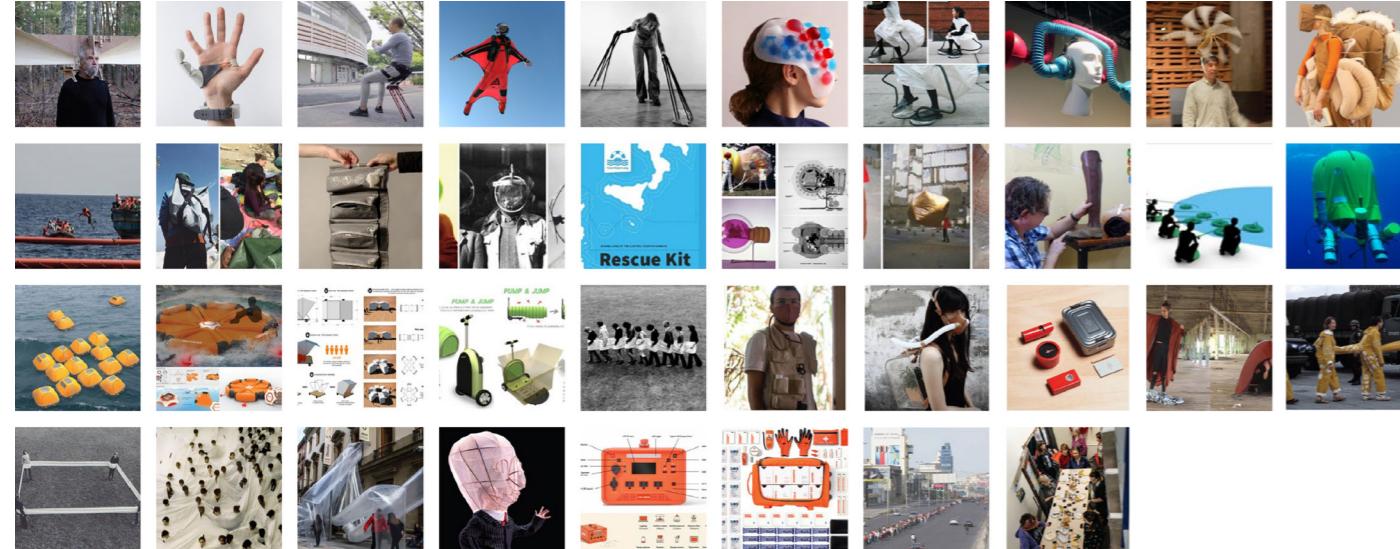

Fig. 7.2. Contested Territories of Survival: Body. Research of maps and wearables references. MEATS 2021-22.

and entertainment, reinvention of domesticity and critiques on the socio-political malfunction of the city when an emergency exacerbates social inequalities and political voids.

The direct actions comprised a wide range of formats of intervention such as body accessories and wearables, urban parasites and relational protocols, expression machines and processes of direct re-signification, disruptive celebratory events, spontaneous urban choreographies, moving signifiers and ephemeral spatial allegories. Some examples of the practical implementation of these formats of affective eruptions in public or common spaces are plug-in surfaces for interaction which take advantage of the new spatial imperatives of social distancing, such as *So Close but So Far* (Fig. 3); the inflatable wearables of *Distance for Interaction* (Fig. 4) which becomes a critical gesture of protest through a poetic act of absurdity; the appropriations of

public space through decontextualised everyday activities like the yoga exercises on Charles Bridge of *After Tourism* (Fig. 5); or the symbolic performances with the blank banners of speechless interrogation of *Meeting Spots* (Fig. 6). These are just some of the 20 different actions that were implemented by 20 students in eight different cities over a period of two days. All these formats of direct interruption and re-signification of the public, common or domestic spheres highlight the activation of human agency as the main vector for redefining everyday politics, spaces and affects through a revised notion of care. These immediate actions of emancipation of the active citizen body can be considered acts of pragmatic dissent (Arlandis 2018) or critical inhabitation (Karami 2018) in which the situated experience is a personal, subjective transaction with the context based on critique, resistance, desire or imagination. In this sense,

A Sweet Pomegranate

This is a collective act of remembrance. The initiative aims to give the object a memorial value relative to the people who have died during their journey. We invite you to send us specific items from identifying specific objects which were recovered or mentioned in conversations with survivors and sending them to the government closest to the coordinates where they were found.

Why 'A Sweet Pomegranate'?

A pomegranate was one of the objects that were mentioned in a conversation of Calais refugee camp.

Do you want to get involved?

You can help us to find the responsible offices in your country. If you have a place of work or a friend who has a place of work, please let us know.

Do you think this is absurd? Us, too.

So, why not send it on time?

If you really want to help, follow the instructions you see when scanning this QR code:

QR Code

An early reply is much appreciated.

Sincerely,

(Signature and identification)

Fig. 8. A sweet pomegranate: A collective act of remembrance. Instructions for the performative mapping action and a sample letter. Elodie Bodart, Mar Gené, Diana Maehrez, Mana Pinto, Sanjana Paramhans.

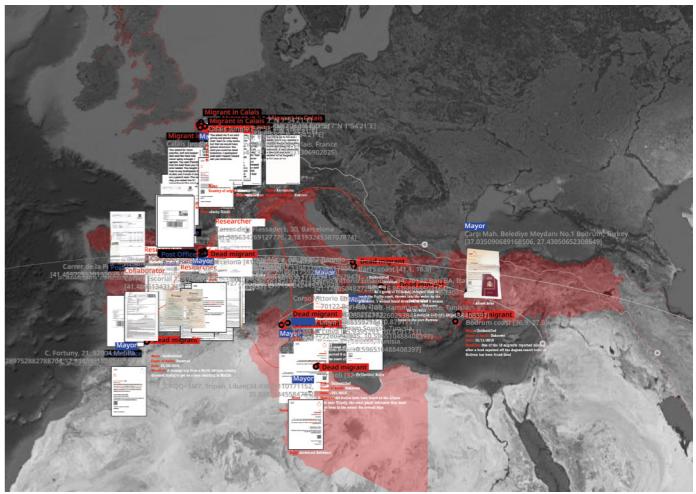

Fig. 9. A sweet pomegranate: A collective act of remembrance. Cartography of impact: itineraries of the acts of remembrance. Elodie Bodart, Mar Gené, Diana Maehrez, Mana Pinto, Sanjana Paramhans.

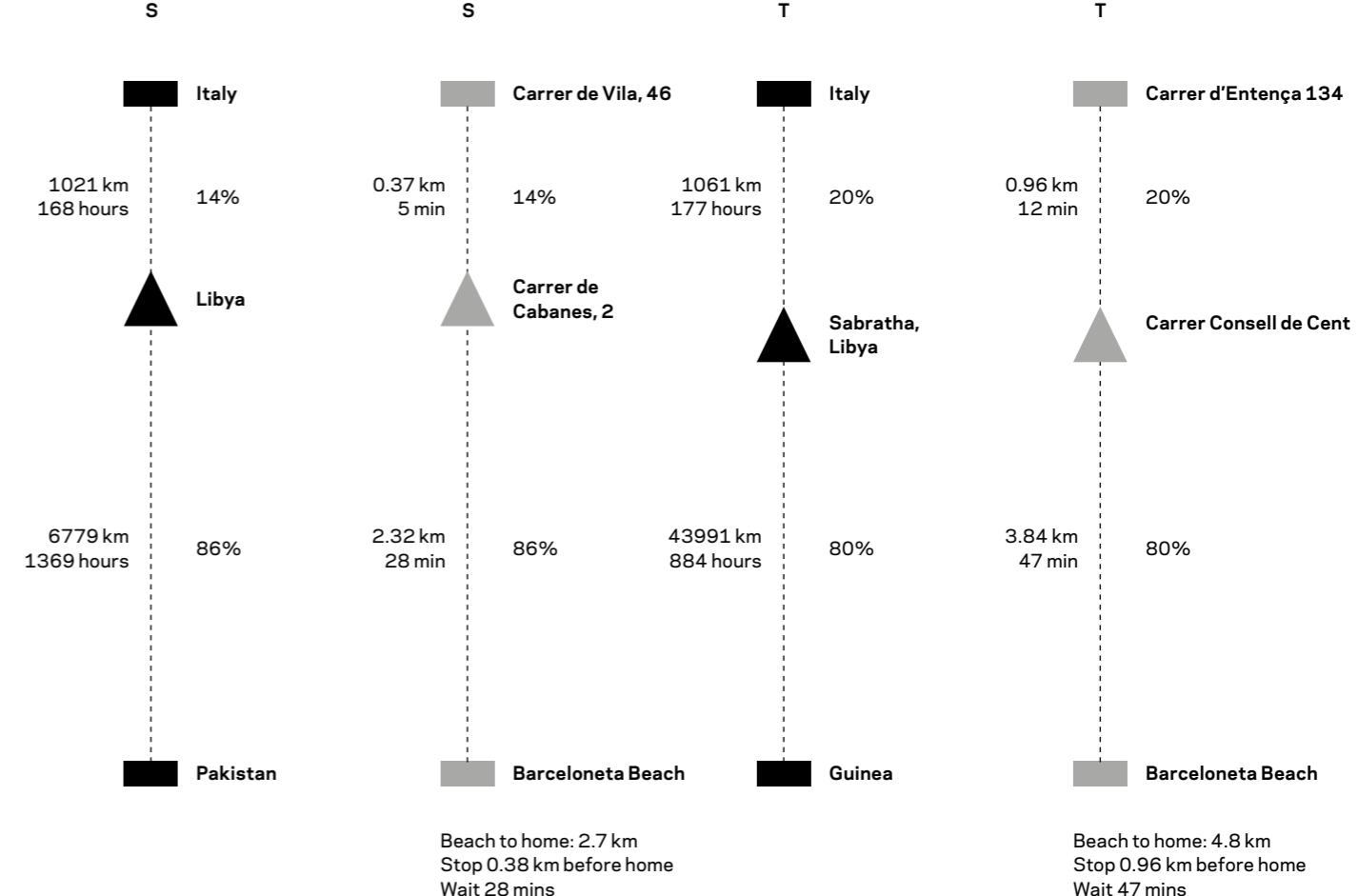

Fig. 10. Sand Memorial: Woman Refugee Tribute. Route calculations: migration route vs. tribute route. Ayşe Sena Kocaoğlu, Cristina Valarezo, Tiffany Whittaker, Amber Zhang.

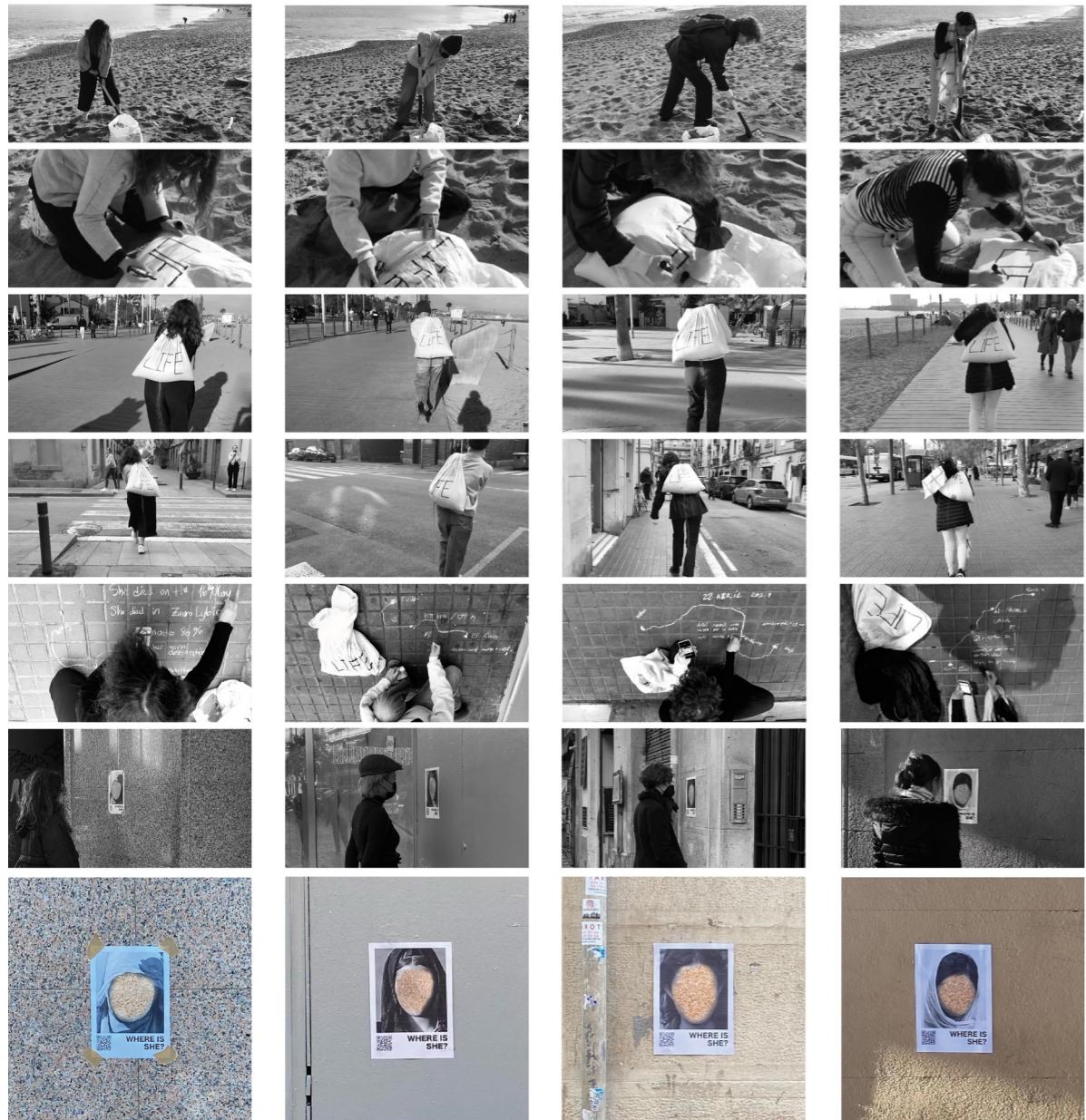

Fig. 11. Sand Memorial: Woman Refugee Tribute. Sequence of acts of the performative mapping action. Ayşe Sena Kocaoğlu, Cristina Valarezo, Tiffany Whittaker, Amber Zhang.

we claim that these intimate practices of transforming the immediate socio-spatial environment operate as critical spatial practices (Rendell 2006, 20) by mobilising affects and emotions that can “create a break in the urban order” (Lozoya 2018). In this way, the affective bodies encompass a more-than-representational process of entanglement with space through events, actions and narratives instead of built material, representative codes and symbols. This landscape of visceral direct actions draws on non-representational theory (Thrift 2008), which articulates spatial intervention and transformation around immaterial gestures of affectivity and care. In this case, care happens through a network of intimate non-representational acts which rehearse new possible collective realities in the spatiotemporal fissures of a pre-established urban logic.

COVID-19 Niches hatches an active ecosystem of affective bodies and catalyses affect as the impulse for future actions based on subversive pragmatism or subjective

critiques. These types of accidental ruptures with predetermined everyday dynamics open up new possibilities to counteract the hegemonic yet collapsed reality, encouraging a renovation and a transformation of our shared habitats. In this sense, recovering the primary condition of the human habitat as the terrain where heterogeneity and otherness happen, these direct actions offer new modes of co-existence from the perspective of care as an everyday attitude of ethico-affective engagement with the context. Consequently, care-centred socio-spatial formats fostered by the irruption of direct actions develop new temporalities for the place. They produce accidental spaces of availability, where spontaneous personal encounters and collisions with the environment create ephemeral conditions for a continuous resignification of the urban commons. Indeed, these situations of suspended order (produced by intimate actions of micro-interruptions of conventional life) operate within the aesthetics of the accident (Valtchanova and Paez

this memorial aims to visually represent the data surrounding this crisis and its weight

Fig. 12. 1645: The Weight of the Number. Nour Awarki, Yana Latinovich, Qhosha Vad, Noa Yarkoni.

2019), reflecting the potential of disruptive spatiotemporal practices to open new temporary spaces for change and a renewal of the social contract.

These intimate practices of direct intervention, in which the individual articulates a process of negotiation with the context, initiate the construction of the so-called counterpublics (Fraser 1990) or spontaneous collectivities which counteract pre-established definitions of politics, space and affect and contribute to the “redistribution of the sensible” (Rancière 2010). In this regard, the *COVID-19 Niches* project can be considered a direct transaction with intimacy and publicness which encourages the emancipation of human agency and fosters the formation of temporary counterpublics of care through action.

3

EMBODIED PERFORMANCES AS RESPONSES TO HUMANITARIAN EMERGENCIES

The second case study, *Contested Territories of Survival: Wearable public space for Navire Avenir* (*CTS*), led by the authors, was developed within the MEATS Master at Elisava (November–December 2021). *CTS* is integrated within *Navire Avenir*, an international project to design and build a rescue ship for the Mediterranean, promoted by Sébastien Thiéry (Pôle d’Exploration des Ressources Urbaines, PEROU) and Ruedi Baur (civic-city). *Navire Avenir* is part of the inclusion of acts of hospitality on UNESCO’s intangible cultural heritage (ICH) list, a meta-project involving writers,

photographers, filmmakers, architects and designers from around the world to address the global refugee crisis and the humanitarian emergencies it causes.³

CTS is Elisava MEATS’s initial contribution to the *Navire Avenir* project (Paez et al. 2022).⁴ The overall aim is to generate a new vision of the Mediterranean as a contested territory of survival and to explore new formats of public space related to the body in transit, adapted to heterotopic conditions such as a rescue ship. In order to do so, *CTS* works on two radically different scales, that of the sea and that of the body, without any attempt to articulate them. The research question is how to address the very notion of publicness and its concrete spatial configuration in the context of a rescue ship. In cities, public space is embodied in complex assemblages between physical spaces (e.g., streets, squares, parks) and relational dynamics (e.g., walking, playing, conversing). In a harsh heterotopic condition such as a rescue ship, however, this is not the case—and yet, a sense of publicness and shared space does appear. *CTS* attempts to simultaneously work on a territorial and a personal scale, placing the individual body at the core of the design methodology.

The course was divided into two main phases. In the first phase, students collated relevant examples of contested territories of survival on both territorial (the sea) and personal (the body) scales, resulting in significant research on maps and wearables, respectively (Fig. 7). The first research consisted of challenging the by-default understanding of the Mediterranean, naturalised by conventional nation-state political maps. The second research consisted of expanding the understanding of what a wearable public space might entail.

Fig. 13. 1645: The Weight of the Number. Visual protocol of the performative mapping action. Nour Awarki, Yana Latinovich, Qhosha Vad, Noa Yarkoni.

In the second phase, the results of phase one were used to propose what we called a performative mapping action (PMA), i.e., using the students' own bodies as a medium to visualise the Mediterranean migration crisis by translating specific information found in one of the provided databases into a spatiotemporal experience in public, collective or private space. The primary objective of the PMA was twofold. On the one hand, it aimed to shed light on the emotional reality of the problem by displacing the way available data is socially shared, moving it from the usual neutral, bureaucratic and cold spreadsheets toward an embodied, situated experience with both personal and political charge. On the other hand, it sought to mobilise a politics of care based on a first-person perspective, in which the direct implication of affective bodies thwarts an ersatz, distanced or nominal empathy fuelled by bad conscience. In this regard, Laurene Vaughan (2018) states that there is "a fundamental difference between empathy and care... empathy can be passive, it is an emotive and/or affective

response to another. Care, by contrast, is active. Care may be based on empathy, but empathy may or may not result in acts of care". For this reason, in the CTS project a crucial conceptual turn in the design approach to the humanitarian crisis of forced migration is the decision to put our bodies on the line, in direct transactions of affect with other bodies, in order to suspend moralistic attitudes based on the salvage paradigm or distanced empathy and to open up avenues for radical approaches to care. As Michael Hardt (2007) states, evoking Baruch Spinoza's theory of affects, "the greater our power to be affected [...] the greater our power to act". The performative mapping actions are expected to trigger practices of care by enacting the human capacity to affect and to be affected as a design practice. In this way, embodied responses to a humanitarian emergency produce an ecology of affective bodies in action, which reaffirms the primary "responsive, and action-oriented character of care ethics" (Vaughan 2018). The three PMA proposals are the following.

A Sweet Pomegranate: A collective act of remembrance starts by data mining the extensive *Conversations from Calais* catalogue, extracting a series of objects desired by the camp's refugees from the verbatim speeches collated on their website⁵ (e.g., a toothbrush, a passport, a sweet pomegranate). This data set is then connected to data on refugee deaths by drowning in the Mediterranean through a form of postal art. A letter is sent to the official closest to the spot where each death occurred, accompanied by a refugee's object of desire, which is sadly no longer useful. The letter recognises the absurdity of the act and points to the need to urgently address it politically at all levels (Fig. 8). Moreover, the extreme specificity of the data (i.e., the precise UTM coordinates where a death occurred and the singular, domestic object sent) brutally highlights the scope of the crisis while demanding effective policies to address it. The project proliferates this dynamic by leaving red carnations labelled with a QR in Barcelona's public spaces. The QR directs citizens who up pick the flower to the project's Instagram⁶ and suggests they take action by sending objects that were desired by now dead individuals, prompting a proactive attitude through a collective act of remembrance. The project's cumulative effect is shown in the constantly updated itineraries of the acts of remembrance, in which dead bodies exert an affect on living ones (Fig. 9).

Sand Memorial: Woman Refugee Tribute re-enacts in Barcelona's public space the paths followed by specific refugees, paths that were tragically interrupted by drowning deaths in the Mediterranean. This action pays tribute to specific women who lost their lives en route to a (supposedly) better world. Drawing on the tension of a truncated path, the project draws a parallel between the point of origin, the destination and the actual distance travelled by each refugee before meeting their untimely demise, and the point of origin (Barcelona beach), the destination (each actant's home) and the point where the path stops (Fig. 10). A bag full of sand, punctured and labelled "Life", forces affective bodies to bear a burden and leaves an ephemeral trace of the path followed, respectively contributing to the inward (intimate) and the outward (public) tribute. The point where the path stops, mirroring the refugee's death, becomes the

locus of an intimate tribute to a unique life lost, performed in public space. This performative mapping action consists of drawing the truncated path on the ground, hanging a poster showing a faceless figure on the façade and facing it to reflect on (and aurally record) the tragedy and its causes, while obstructing the normal use of public space (Fig. 11). The poster contains a short text and a QR that prompts anonymous citizens to participate. Each time the tribute is enacted by a different person, it pays respect to a concrete refugee woman who lost her life at sea. The website serves as a repository for this ongoing sand memorial.⁷

1,645: The Weight of the Number seeks to give a corporeal presence to an abstract number. The figure 1,645 represents the number of refugees who died in the Mediterranean in 2021 alone. Between 2014 and 2021, 23,312 people have perished in this way.⁸ A carefully studied choreography on a Barcelona beach, with a strong ritualistic component, is used to visualise cold data in a physically embodied and emotionally charged way (Fig. 12). The enormity of the number is felt intimately through the exhaustion of the affective bodies engaged in the action. Repeating the series of actions needed to represent each dead person through a small sand coffin 1,645 times is an arduous task that often fails to be finalised. And yet, when both participants and observers relate the action with what it represents, all comparison falls short and words are moot (Fig. 13).

In these three performative mapping actions, affective bodies become the map of "the motionless deathscape" (Presti 2020) of the humanitarian collapse caused by forced migration. These embodied intimate reactions to the "politics of visceral and symbolic immobility" (ibid.) disrupt the sensationalising images that surround the refugee crisis, which "produce a desensitized public" (ibid.). The process of subverting one's intimate state of comfort through physical and emotional explorations of mourning and denunciation becomes a transformative political practice, one which acts as a form of grief activism. By fostering "relationalities and communities in opposition to a politics of division, abandonment and necropolitical violence on which Europe's border regime thrives", grief activism "engenders alternative imaginaries of ways of being-with one another" (Stierl 2016). In this way, it enacts a radical practice of care that merges with a radical practice of critique, where "open grieving is bound up with outrage, and outrage in the face of injustice" (Butler 2015). In this case study, care entails an intimate process of transaction with the socio-political crisis, which enacts the obligations we have to "disrupt any established notion of 'we'" (ibid.) and to convert our bodies into counterhegemonic terrains for mourning, critique and responsibility.

4 CONCLUSIONS AND FURTHER RESEARCH

The two case studies presented here introduce design approaches based on affective bodies, showcasing different ways of mobilising intimacy as a tool for reinventing the everyday. While COVID-19 Niches tackles direct action and

a personal reformulation of public and common spaces, *Contested Territories of Survival* proposes embodied performances to react to the humanitarian emergency of forced migration. Normally, intimacy is diametrically opposed to the political nature of the public sphere. However, crisis-ridden contexts fast-track the process of blurring the limits between the private and public realms, converting human bodies into the main battleground for negotiation with the emerging conflicts. For this reason, we claim that it is especially relevant to explore intimacy, affect and care as a means of enacting politically empowered action through design. Furthermore, we consider that body-centred design practices need to become a crucial field for further research on emergency design approaches in crisis-ridden contexts. The articulation of intimate design processes within an ecology of affective bodies in action fosters an active network of care, one in which counterdisciplinarity, socio-spatial dialectics and first-person perspective are foundational.

First, as both case studies show, when care is performed as an intimate design practice, the design framework becomes non-representational and radically relational, positioning direct human agency as the main vector of socio-spatial transformation and converting actions into the main design format. In this sense, intimate design practices actively explore counterdisciplinarity, critically scrutinising the margins of and overlaps between design, art, architecture, urbanism, performance and activism.

Second, intimate design practices operatively explore the dynamic interactions between sociality and spatiality. Both case studies aim to temporarily interrupt the conventional socio-spatial logics of the city in order to generate pockets of resistance that explore the subliminal potentials of both physical and digital urban spaces and, in this way, try out alternative forms of co-existence. These eruptions of intersubjective appropriations of urban spaces not only have an emblematic impact, but also a cumulative effect by generating a growing network of affective bodies in action. This emergent affective network offers relevant opportunities for the transformation of crisis-ridden urban contexts by creatively activating socio-spatial dialectics.

Finally, intimate design practices using transformative dynamics based on direct action and embodied performances harness indeterminacy as a basic condition for the interaction between affective bodies and the political ecology of crisis-ridden urban contexts. Specifically, the case studies presented use a first-person perspective to inhabit this indeterminacy, relating to a hybrid reality directly through the body.

We consider that all the questions raised by the intimate design practices presented here (counterdisciplinarity, socio-spatial dialectics and first-person perspective) also need to be addressed infrastructurally through strategies of urban transformation to engage affective bodies in a network of care. Indeterminacy and temporality remain crucial frameworks for doing so. Thus, we advocate for further research into a more dynamic approach to city planning and city making, capable of creatively addressing change and finding opportunities to improve urban milieux assuming a radically unpredictable reality. Furthermore, as intimate design practices activate human agency by rein-

venting the collective environment within a context of radical temporality, we believe it is crucial to engage in research on temporary urban infrastructures meant to proliferate multiple affective appropriations of the common urban environment. These ephemeral architectures should swiftly adapt to continuous change and generate social impact using relatively few resources while fostering a high level of citizen implication. For this reason, we propose further research into the capabilities of temporary space design to generate urban infrastructures for affective bodies to engage in intimate practices to reinvent the everyday.

BIOGRAPHIES

Roger Paez, PhD

Elisava, Barcelona School of Design and Engineering (UVic-UCC)

PhD architect, professor and researcher. Architect ETSAB, Barcelona (Hons.); MS AAD Columbia University, New York (GSAPP Honor Award for Excellence in Design); PhD UPC, Barcelona (Excellent Cum Laude); Certified PhD (AQU 2020). Professional experience in the studios of Alison+Peter Smithson and Enric Miralles. Founder of AIB (www.aib.cat) a studio devoted to contemporary architectural practice with a critical edge. Architectural design professor at ETSA (UPF), MEATS director at ELISAVA (UVic) (meats.elisava.net), guest professor at universities worldwide, including Columbia, Cornell, Harvard, IIT, Sci-ARC and USC in the USA; and ETSAB, ETSAV, BAC, IaaC, UdP (Porto), ETSA (Madrid), ENA (Paris), PJAIT (Warsaw), UMA (Umeå) and ETH (Zürich) in Europe. Member of the editorial board of *Quaderns d'arquitectura i urbanisme*, awarded the Jean Tschumi Prize. Research leader at ELISAVA Research, where he develops public and private research projects. He regularly publishes both scientific articles and books, notably *Design Strategies for Temporary Intervention in Public Space* (Elisava, 2013), *Critical Prison Design* (Actar, 2014), and *Operative Mapping: Maps as Design Tools* (Actar, 2019). He works at the intersection of design, architecture and the city, focusing on temporality, experimentation and social impact.

Manuela Valtchanova

Elisava, Barcelona School of Design and Engineering (UVic-UCC)

Architect (TUM, Munich / UACEG, Sofia, 2015), PhD researcher at the University of Barcelona (Art, Globalization and Interculturality Research group) and ELISAVA Research (HIMTS Research group) and associated professor with the Master of Ephemeral Architecture and Temporary Spaces, ELISAVA. In her professional career, since 2012 she has collaborated in several architectural offices. Presently, she is a part of the team of Queralt Suau studio, which carries out projects that address heterogeneous architecture formats, ranging from stage and exhibition spaces to interventions in public space. Since April 2018, she has been part of the ELISAVA Research team, where she is currently developing projects that deal with ephemeral architecture, operative mapping and social cohesion. She has also taken part as an assistant professor and a tutor in several academic formats, working on design strategies related to transformative urbanism, temporary spaces and interventions in public space. Her PhD investigation explores the idea of architecture of the action or the socio-spatial practices of intersubjectivity, singularisation and new temporalities in the lived spaces of the contemporary city.

ENDNOTES

1. Hakim Bey, T.A.Z.: *The Temporary Autonomous Zone, Ontological Anarchy, Poetic Terrorism* (1985), 56. Available at: <https://theanarchistlibrary.org/library/hakim-bey-t-a-z-the-temporary-autonomous-zone-ontological-anarchy-poetic-terrorism.pdf>
2. Baruch Spinoza, *Ethics (Ethica Ordine Geometrico Demonstrata)*, Gutenberg online version (2017). "PROP. XXXVIII. Whatsoever disposes the human body, so as to render it capable of being affected in an increased number of ways, or of affecting external bodies in an increased number of ways, is useful to man; and is so, in proportion as the body is thereby rendered more capable of being affected or affecting other bodies in an increased number of ways; contrariwise, whatsoever renders the body less capable in this respect is hurtful to man."
3. In Thiéry's own words: "Far from the reductive narrative that relegates refugees or exiles to a nomenclature and figures, PEROU takes note of the innumerable life paths that are theirs and of the hospitable and vital acts that are woven between them all. In order to make them known and no longer silent, the PEROU has launched a shipyard aiming to design and float by 2024 a sea rescue boat, a place of welcome and care, a manifest and witness place, a collective work which articulates the engineering specific to the shipyard

and the multiple echoes that such a project questions and requires: legal formalizations, artistic translations, driving force of the idea itself and of its realization." <https://www.lafayetteanticipations.com/en/manifestation/perou-navire-avenir>

4. Elisava participates in the *Navire Avenir* project through a trans-disciplinary proposal developed in collaboration by a team of postgraduate students (MEATS) and a team of postgraduate alumni (COM), led by professors representing three of the university's specialities: spatial design, communication strategies and product design (Saúl Baeza). This work is organised in two phases. In the first one, the two different teams work separately, and in the second they work together (January-March 2022). The result of the full process (Paez et al. 2022), will be exhibited in the Museum of Civilizations of Europe and the Mediterranean (MUCEM), and performed in the public spaces of Marseilles from 25-27 June 2022.

5. See <https://www.conversationsfromcalais.com/>
6. See https://www.instagram.com/a_sweetpomegranate/
7. See <https://amberqijunzhang.wixsite.com/sandmonument>
8. See <https://missingmigrants.iom.int/region/mediterranean>

REFERENCES

- Arlandis, Alberto Atlés. 2018. "Delaying the Image: Toward an Aesthetics of Encounter". In *After Effects vol2. Theories and Methodologies in Architectural Research*, edited by Hélène Frichot and Gunnar Sandin, 273-87. New York: Actar Publishers.
- Bellacasa, María Puig de la. 2012. "Nothing comes without its world: Thinking with care". *Sociological Review* 60 (2): 197-216. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.2012.02070.x>
- Brott, Simone. 2002. "A theory of the affective body: Deleuze, space, bodies." <https://eprints.qut.edu.au/67285/>
- Butler, Judith. 2015. "Precariousness and Grievability-When is Life Grievable?". *Verso Blog*. 2015. <https://www.versobooks.com/blogs/2339-judith-butler-precariousness-and-grievability-when-is-life-grievable>
- Cantat, Céline, Hélène Thiollet, and Antoine Pécout. 2020. "Migration as crisis. Framework paper". *Hyper Article en Ligne - Sciences de l'Homme et de la Société*. <http://isidore.science/document/10670/1.8ukfd>
- Certeau, Michel de. 1984. *The Practice of Everyday Life*. Berkley: University of California Press.
- Deleuze, Gilles, and Félix Guattari. 1987. *A Thousand Plateau: Capitalism and Schizophrenia*. Minneapolis: The University of Minnesota Press.
- Dezeuze, Anna. 2017. *Almost Nothing: Observations on precarious practices in contemporary art*. Manchester: Manchester University Press.
- Dominguez, Virginia. 1987. "Of Other Peoples: Beyond the 'Salvage' Paradigm". In *Discussions in Contemporary Culture: Number One*, edited by Hal Foster, 131-37. Seattle: Bay Press.
- Drotbohm, Heike, and Ines Hasselberg. 2019. "Deportation, Crisis and Social Change". In *The Oxford Handbook of Migration Crisis*, edited by Cecilia Menjívar, Marie Ruiz, and Immanuel Ness. Oxford: Oxford University. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190856908.013.18>
- Fraser, Nancy. 1990. "Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy". *Social text* 25/26: 56-80.
- Ganis, Richard. 2011. *Between Measurability and Immeasurability: The Politics of Care in Habermas and Derrida*. Lanham: Lexington Books.
- Habermas, Jürgen. 1989. *The Structural Transformation of the Public Sphere. An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge: Polity Press.
- Hardt, Michael. 2007. "Foreword: What Affects Are Good For". In *The Affective Turn: Theorizing the Social*, edited by Patricia Ticineto Clough and Jean Halley, ix-xiii. Durham: Duke University Press.
- Hardt, Michael, and Antonio Negri. 2009. "The Becoming-Prince of the Multitude". *MutualArt*. <https://www.mutualart.com/Article/The-Becoming-Prince-of-the-Multitude/42D5DE0A00576051>
- Karami, Sepideh. 2018. "Critical Inhabitation: Interruption and Performative Criticality". In *After Effects vol2. Theories and Methodologies in Architectural Research*, edited by Hélène Frichot and Gunnar Sandin, 300-311. New York: Actar Publisher.
- Lavender, Andy. 2016. *Performance in the Twenty-First Century: Theaters of Engagement*. London: Routledge.
- Lozoya, Johanna. 2018. "Giro afectivo: una aproximación al dilema espacial de las emociones". *Bitácora arquitectura* 39: 34. <https://doi.org/10.22201/fa.14058901.p.2018.39.67825>
- Massip-Bosch, Enric. 2020. "SARS-CoV-2 (i arquitectura II)". *El Temps de les Arts*. 2020. <https://temparts.cat/sars-cov-2-i-arquitectura-ii/>
- Negri, Antonio. 2000. "Kairòs, Alma Venus, Multitudo". In *Time for Revolution*, 139-248. London: Continuum.
- Otero Verzier, Marina, and Katía Truijen. 2021. "Editorial". *Ardeth 8 [Burn-out: On Planetary Exhaustion and Alternative Public Infrastructures]*: 19-29. <https://doi.org/10.17454/ARDETH08.02>
- Paez, Roger. 2020. "Éphemeral Architecture and Social Purpose". In *IF - Social Design for Sustainable Cities*, edited by Ewa Satalecka, Jan Piechota, and Marjatta Itkonen, 29-33 (and 236-247). Warsaw: PJAIT and EUNIC Warsaw.
- Paez, Roger, and Manuela Valtchanova. 2021. "Harnessing Conflict: Antagonism and Spatiotemporal Design Practices". *Temes de Disseny* 37: 182-213. <https://doi.org/10.46467/TdD37.2021.182-213>
- Paez, Roger, Manuela Valtchanova, Saúl Baeza, Marc Aliart, and Ber Arce. 2022. *Portable Public Space: Embodied Responses to the Mediterranean Refugee Crisis*. Barcelona: Elisava. https://doi.org/10.46467/Elisava_Portable-Public-Space
- Presti, Laura Lo. 2020. "Like a Map Over Troubled Water: (Un)mapping the Mediterranean Sea's Terraqueous Necropolitics". *E-Flux* 109. <https://www.e-flux.com/109/330800/like-a-map-over-troubled-water-un-mapping-the-mediterranean-sea-s-terraqueous-necropolitics/>
- Rancière, Jacques. 2010. *Dissensus: On Politics and Aesthetics*. London: Bloomsbury Academic.
- Rendell, Jane. 2006. *Art and Architecture: A place Between*. London: I.B.Tauris.
- Sager, Alex. 2019. "Migration Crises and the Ethics of Representation". In *Oxford Handbook of Migration Crises*, edited by Cecilia Menjívar, Marie Ruiz, and Immanuel Ness, 589-602. New York: Oxford University Press.
- Satalecka, Ewa, Jan Piechota, and Marjatta Itkonen, eds. 2020. *IF - Social Design for Sustainable Cities*. Warsaw: PJAIT and EUNIC Warsaw.
- Seppälä, Tiina, Tapio Nykänen, Saara Koikkalainen, Enni Mikkonen, and Minna Rainio. 2020. "In-Between Space/Time: Affective Exceptionality during the 'Refugee Crisis' in Northern Finland". *Nordic Journal of Migration Research* 10(1): 87. <https://doi.org/10.2478/njmr-2019-0029>
- Soja, Edward W. 1980. "The Socio-Spatial Dialectic". In *Annals of the Association of American Geographers*, 70(2): 207-225. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.1980.tb01308.x>
- Stierl, Maurice. 2016. "Contestations in death - the role of grief in migration struggles". *Citizenship Studies* 20 (2): 173-91. <https://doi.org/10.1080/13621025.2015.1132571>
- Thrift, Nigel. 2008. *Non-Representational Theory. Space, politics, affect*. London: Routledge.
- Valtchanova, Manuela, and Roger Paez. 2019. "The City of the Other. Aesthetics of the Accident and Architecture of Action". In *ON ARCHITECTURE: Challenges in Architecture, Urban Design and Art*. Belgrade: Strand Sustainable Urban Society Association.
- Vaughan, Laurene. 2018. *Designing Cultures of Care*. London: Bloomsbury Visual Arts.
- Woody, Deva, Rachel H. Brown, Mara Marin, Shatema Threadcraft, Christopher Paul Harris, Jasmine Syedullah, and Miriam Ticktin. 2021. "The politics of care". *Contemporary Political Theory* 20(4): 890-925. <https://doi.org/10.1057/s41296-021-00518-8>

R. Paez i M. Valtchanova

Cossos afectius: Pràctiques íntimes de disseny per reinventar la vida quotidiana

Traducció al Català

PARAULES CLAU

Afecte, Intimitat, Cura, Disseny, Ciutat, Quotidianitat, Cos, Pandèmia, Migració.

RESUM

Aquest article investiga algunes de les implicacions de les pràctiques íntimes de disseny mitjançant dos projectes acadèmics que s'han dut a terme en el context d'un present inestable. Sosté que les pràctiques de disseny tenen la capacitat de fomentar la intimitat i l'affecte a través del punt de vista de les polítiques de la cura. Els autors es basen en la idea dels cossos afectius per afirmar que el disseny pot explorar nous camins que reinventin la vida quotidiana i se centrin en els contextos recents, afectats per la crisi. L'article examina de quina manera les pràctiques íntimes que reformulen les polítiques quotidianes poden prendre la temporalitat, la ciutadania activa i l'affectivitat radical com a necessitats infraestructurals en els hàbitats urbans contemporanis.

Els dos estudis de cas es van dur a terme entre el març de 2020 i el desembre de 2021, sota el clima d'emergència provocat pel sobtat brot de COVID-19 a l'Europa occidental que es va sumar a la crisi de refugiats al mar Mediterrani. Atès que cada vegada es desdibuixa més la frontera entre el que és privat i el que és públic, entre el que és personal i el que és polític, és especialment rellevant explorar la intimitat com un mitjà per emprendre accions políticament empoderades a través del disseny. L'objectiu dels dos estudis de cas és interrompre durant un temps els usos convencionals dels espais urbans col·lectius per generar llocs de resistència que explorin els potencials subliminars dels espais urbans i ens permetin imaginar, o fins i tot experimentar, diferents tipus de vida a través d'una visió actualitzada de la cura. Aquestes irrupcions d'apropiacions intersubjectives d'espais urbans no només tenen un impacte emblemàtic, sinó que també tenen un efecte acumulatiu perquè generen una creixent xarxa de cossos afectius en acció. Aquesta xarxa afectiva emergent ofereix oportunitats rellevants per transformar contexts urbans afectats per crisi a través d'interaccions dinàmiques entre la socialitat i l'espacialitat.

1

POLÍTIQUES DE LA CURA I PRÀCTIQUES DE DISSENY INTIM EN CONTEXTOS AFECTATS PER CRISIS

Hem d'esperar que algú altre reveli els nostres veritables desitjos?
Hakim Bey

En aquest article defensarem que les pràctiques de disseny tenen la capacitat de fomentar la intimitat i l'affecte a través del punt de vista de les polítiques de la cura. A partir de la idea dels cossos afectius, afirmem que el disseny pot explorar nous camins que reinventin la vida quotidiana centrant-se en contextos afectats per crisi.

Les polítiques de la cura, una temptativa transcendental de reconceptualitzar la política fora de la ideologia neoliberal dominant posant la interdependència al centre (Woody et al. 2021), desenvolupen múltiples i diverses articulacions del problema de la irreductible "alteritat de l'altre" (Ganis 2011, 5) i de la idea de la interdependència no com un contracte social, sinó com una "condició, o fins i tot una precondició" per a la socialitat (Bellacasa 2012, 198). En aquest sentit en interessen especialment les implicacions del concepte de la cura que abandonen la dialèctica de les bones obres políticament correctes basades en el paradigma de salvament (Dominguez 1987) i abracen la idea que "hem de mirar de no sentir nostàlgia d'un món curós idealitzat [...] i [situar-lo] en les accions pràctiques quotidianes ètico-affectives vitals en què es plasmen els problemes ineludibles de les existències interdependents" (Bellacasa 2012, 199). Si evitem nocions "només supervivencialistes i instrumentals" (ibid.), la cura es considera una actitud personal en les negociacions quotidianes entre l'esfera íntima i la pública. Des d'aquest punt de vista, les pràctiques de la cura es converteixen en una conducta política que activa l'agència humana a través d'una participació ètico-affectiva quotidiana. Per aquest motiu defendem que la cura es pot interpretar com l'acte íntim d'exercir la democràcia a través del cos humà com una unitat relacional radical. En la investigació de disseny que presentem en aquest article ens valem de la capacitat operativa de la cura per activar el cos humà i transformar-lo en una pràctica directa i no en un subjecte passiu, per a la qual cosa destillem nous enfocaments de disseny a través de la intimitat, la vulnerabilitat i l'affecte. En resum, afirmem que una política de cura rellevant (cap a la ciutadania, la comunitat global i el món més enllà del que és humà) no hauria d'estar limitada a un contracte social, sinó que hauria d'implicar una actitud personal quotidiana que activi l'agència humana com un eix de la transformació civil. El cos és un mode molt poderós d'explorar aquesta agència.

La idea del cos com a pràctica encaixa amb l'assaig de Gilles Deleuze i Félix Guattari titulat "6. November, 28 1947: How Do You Make Yourself a Body without Organs?", en què els autors afirman que un cos sense òrgans "no és en absolut una idea o un concepte, sinó una pràctica, un conjunt de pràctiques" (Deleuze i Guattari 1987, 150). Aquest mateix assaig sosté que la consistència del cos sense òrgans s'aconsegueix quan "el cos està habitat per la multiplicitat" (ibid.). A partir d'aquesta idea, afirmem que el cos en acció es pot constituir en forma de pràctica quan permet la pluralitat en una relació directa amb un lloc i amb altres persones. Aquesta relacionalitat radical del cos es pot millorar gràcies a pràctiques de cura que l'involucren en les xarxes socioespacials actives de l'affecte. Per això elaborem el nostre enfocament basat en el concepte spinòzi dels cossos afectius,² que proposa

que el cos "no és artificial ni natural, sinó el total de la suma de la seva capacitat per afectar o ser afectat per altres cossos" (Brott 2002). Aquestes xarxes actives d'afecte entre cossos fan que proliferin diverses transaccions amb la vida quotidiana comuna (tant en els seus components socials com espacials) a través de la imbricació directa entre el cos i el seu context, que desencadena la dinàmica transformadora per reinventar la vida quotidiana.

Aquestes xarxes de cossos afectius, activades a través de la cura, tenen la capacitat de crear estructures dinàmiques de resistència i subsistència. Aquesta conducta encara és més visible en contextos de crisi, en què les lògiques de coexistència preestablertes es qüestionen o es frustren del tot. Els estudis de cas d'aquest article tracten dos contextos d'emergència diferents: el brot de COVID-19 i la crisi de refugiats a Europa. Tot i que fem referència a dos contextos molt diferents, ens interessa estudiar el paisatge socioespacial de les reaccions afectives desencadenat per l'enfonsament parcial de l'ordre comú. Considerem que, ateses les ruptures espaciotemporals del funcionament tradicional del context derivades de la crisi i la inestabilitat, sorgeixen moltes oportunitats per redifinir la dialèctica socioespacial (Soja 1980) i els paradigmes urbanístics. Per això, estudiar la fenomenologia de l'ecologia política provocada pels episodis de crisi —i, dins d'aquesta, les conductes urgents adoptades pels cossos afectius— es fa essencial per destilar oportunitats per a accions futures. Tot això és més rellevant encara en l'actual situació d'esgotament generalitzat, a la qual també s'aplica el concepte de societat cremada (Han 2015). Si bé la pressió sobre els cossos (individuals, socials i planetaris) està arribant al punt crític que crea aquest esgotament, és a dir, "un estat en què els cossos, els procediments i els processos deixen de funcionar", també és cert que "es podria considerar un punt de partida generatiu per reconceptualitzar el paper dels cossos, les institucions i les infraestructures cap a unes relacions i estructures que no practiquin l'explotació" (Otero i Truijen 2021, 24).

El primer estudi de cas és una reacció a la pandèmia de COVID-19. Aquesta crisi sanitària ha provocat la desarticulació de lògiques socioespacials preestablertes i això ha desencadenat la necessitat de redifinir immediatament la intimitat i la rutina a escala global. Aquest context de reinvençió de la vida quotidiana ha generat un gran ventall de respostes ràpides, subjectives, fonamentals i transescalars al canvi de la pandèmia, que qüestionen molts temes, mobilitzen múltiples solucions d'emergència i fan aparèixer protocols de comportament. El paisatge temporal de solucions subjectives ofereix un enfocament plural a la reformulació d'espais, sistemes, polítics, protocols i fins i tot actituds civils. Un procés similar d'apropiació personal del sobreregulat espai urbà pandèmic s'observa en un gran nombre d'estratègies espacials emergents (per exemple: accessoris centrats en el cos, arquitectura efímera (Paez 2020), reformulació exterior d'activitats a porta tancada, gràfics tàctics, nous formats sense contacte per a indústries creatives, activisme, celebracions o espectacles), la majoria de les quals exigeixen una implementació ràpida de nous enfocaments de disseny dinàmic basats en involucrar els ciutadans de manera directa i en interactuar de forma col·laborativa amb espais urbans heterogenis. A més, es generen nous formats d'aplicació i unitat com a reacció als protocols de conducta emergents. El context actual ens recorda la capacitat humana de transformar el nostre entorn col·lectiu immediat a través de l'acció directa per facilitar uns nous rituals quotidiens compartits i reforçar els nous modes de companyonia social i espacial. Un altre fenomen pertinent, accelerat per la pandèmia de COVID-19, és la generalització d'una realitat híbrida, un mode de vida quotidiana que combina les esferes física i virtual de forma constant a través d'un ús estès i normalitzat de les tecnologies de la informació i la comunicació. Aquesta dinàmica també provoca un procés generalitzat de desdomesticació (Massip-Bosch 2020), que consisteix a transmutar l'espai domèstic en un entorn hiperactiu de producció política contínua. Tots aquests fenòmens transformen el cos humà en un terreny de transaccions sense parar entre les esferes física i virtual i entre l'intim i la pública.

El segon estudi de cas està contextualitzat pel que es coneix com la crisi de refugiats europea. En aquest cas hi ha algunes preocupacions que considerem important destacar. En primer lloc, aquest tipus de migració s'ha d'estudiar i comprendre com un procés global continu d'origen històric i colonial que no només afecta Europa. En segon lloc, la paraula *crisi* s'ha de tornar a examinar, ja que "no és una paraula transparent, sinó un terme simplista i pejoratiu que produeix una retòrica antiimmigració específica" (Sager 2019). En aquest context, el terme *crisi* funciona com la justificació per implementar polítiques d'emergència i noves mesures de control (Drotbohm i Hasselberg 2019; Cantat, Thiollet, i Pécout 2020). Per això, no centrem l'anàlisi de les reaccions a la crisi en les polítiques formals, sinó

en els estats afectius dels ciutadans europeus produïts per l'actual incapacitat de les polítiques oficials de bregar amb aquest problema humanitari global. Les persones refugiades experimenten un procés d'exceptionalitat afectiva (Seppälä et al. 2020) perquè viuen en un espai-temps a mitges, una situació transformadora en què el sentit de la normalitat queda molt pertorbat. Com a conseqüència, aquesta crisi sociopolítica articula un gran paisatge de llocs d'exceptionalitat, en què els camps de refugiats, els murs fronterers, els bloquejos marítims, els camps d'internament gairebé penitenciaris i els innumerables cadàvers es comporten com a heterotòpies socioespacials. Alguns processos de "quietud i interrupció física, política, mediàtica i aspiracional" revelen l'actua "política de la immobilitat visceral i simbòlica" (Presti 2020) a què els immigrants han de fer front en les seves temptatives de travessar països, continents i mars. En el violent entramat de terra i aigua, els cossos migrants "es queden quiets, viuen o moren... [com] temes, històries o xifres, com subjectivitats móbils o límies geomètriques" (ibid.). En aquest context, hi ha moltes pràctiques de cura i afecte que s'entenen com a formes d'hospitalitat pal·liativa, és a dir, no examinen les arrels de la crisi, sinó que miren de mitigar-ne els efectes en un intent de generar enclavaments de supervivència sense fricció per als "altres". Aquesta situació presenta unes preguntes generals: quines haurien de ser les pràctiques de cura que activin els cossos civils de les posicions sociopolítiques privilegiades? Quines haurien de ser les formes col·lectives de dol i activisme del primer món? En aquest sentit, el context afectat per la crisi articula un espai per desenvolupar noves pràctiques de cura que es converteixen en experiències molt íntimes i encarnades de sensibilització, dol o activisme més enllà del paradigma del salvament políticament correcte, dit d'una altra manera, de quina manera els cossos afectius es poden convertir en el centre i el mitjà d'una pràctica de la cura.

Aquest breu estudi sobre alguns dels fenòmens relacionats amb les xarxes socioespacials de l'affecte en els dos contextos de crisi esmentats revela una tendència a activar l'agència humana com una font immediata de resiliència, democràcia radical i reconceptualització dels factors urbans comuns. Una noció de la cura relacional que sobrepassi les actituds moralistes normatives (Bellacasa 2012, 198-199) i que utilitzi el conflicte com a terra fètil per a noves pràctiques de disseny (Paez i Valtchanova 2021) genera noves possibilitats per a questa agència humana. Les experiències d'exceptionalitat afectives i íntimes presenten oportunitats per millorar l'operativitat de les pràctiques de disseny amb perspectiva de primera persona per reinventar la vida quotidiana. Aquestes pràctiques fan que el cos humà sigui tant el terreny com el mitjà de múltiples processos de reinvençió de la vida quotidiana.

Així doncs, l'emanciació del cos desencadenada per les polítiques de la cura reprèn un sentit d'immediatesa i el dret a una acció directa en la negociació amb el nostre context afectat per la crisi. La reinvençió del que és quotidià a través d'actes èticो-affectius de participació personal en l'entorn urbà també recorda algunes de les visions expressades per Henri Lefebvre i Michel De Certeau, que durant la crisi de postguerra de la ciutat moderna van promoure la micropolítica de pràctiques espacials informals en nom d'una vida urbana creativa i sense jerarquies (Certeau 1984; Lefebvre 1969). Aquesta idea també sorgeix de la definició que Jürgen Habermas (1989) dona de l'esfera pública com "l'esfera de persones privades que s'uneixen en un públic", és a dir, l'esfera que es construeix a través de la interacció dinàmica entre l'esfera íntima i la pública. Andy Lavender (2016), que defensa el creixement de les "esferes públiques plurals, en lloc d'un sol espai regulat de consens discursiu" (ibid., 41-42), desenvolupa encara més aquesta incursió de la privacitat o la intimitat com un tret indispensable del que és públic.

Abans d'endinsar-nos en els estudis de cas és essencial destacar que l'activació del cos del ciutadà com a impulsor de la reinvençió radical del que és quotidià té les arrels, tal com ho veiem, en el sorgiment de la intimitat subjectiva com a mitjà per a interrompre l'esfera pública. Lluny de promoure una posició irracionalista, fem referència a "l'engany de la intel·ligència pràctica", en termes utilitzats per Toni Negri quan parla del moment en què "els poders de la creació i la imaginació [...] poden esfondrar les barres del presumpte realisme i descobrir alternatives reals a l'ordre de les coses actual" (Hardt i Negri 2009). La trobada espontània o l'instant d'irrupció del que és personal dins del que és col·lectiu també es pot descriure amb el terme *kairos*, que Negri defineix com el moment d'oportunitat, el punt de ruptura radical, l'instant precís en què un arquer dispara una fletxa (Negri 2000). També es podria debatre que aquest moment específic de potencialitat tensa inaugura la temporalitat en el sentit que crea un espai per a l'acció (Deleuze 2017).

En el sorgiment de la intimitat com a pràctica tant de la negociació subjectiva com de la col·lectiva amb els contextos afectats per crisis, la vulnerabilitat, l'antagonisme, la confrontació personal i la implicació afectiva es poden convertir en una forma de resistència i en un espai per a l'acció alhora. L'experiència quotidiana transforma les capacitats operatives del cos humà en eines d'interrupció i expressió visceral. Els idiomes, les imatges, el coneixement, l'affecte, els moviments i hàbits corporals, entre altres, s'aprofiten com a mitjans per reinventar la vida quotidiana.

Quan s'utilitzen tàctiques d'interrupció com a actes contrahgemònics per pertorbjar els significats fixos (Karami 2018), les pràctiques íntimes que reformulen les polítiques quotidianes reclamen la temporalitat, la ciutadania activa i l'affectivitat radical com a mitjans essencials per tractar de forma creativa i crítica els nostres hàbits urbans afectats per crisis (tant si són socials, com si són mediambientals o sanitaris). Després d'investigar algunes de les implicacions de les pràctiques del disseny íntim, presentem dos estudis de cas implementats com a projectes acadèmics. El primer es va produir entre el març i el desembre de 2020, que correspon als primers mesos posteriors al sobtat brot de la pandèmia de COVID-19 a l'Europa occidental; i el segon és de finals de 2021 i forma part de l'actual projecte col·laboratiu internacional *Navire Avenir*, que tracta la crisi de refugiats del mar Mediterrani. Aquests estudis de cas exploren com els cossos afectius poden utilitzar la intimitat i l'affectivitat radical com un enfocament de disseny per travessar contextos afectats per crisis mitjançant una política de cura revisada. Les accions directes i els actes corporals són els dos formats de pràctiques de disseny íntim que es mostren tot seguit.

2

ACCIÓ DIRECTA I REFORMULACIÓ PERSONAL DELS ESPAIS PÚBLICS I COMUNS

El primer estudi de cas reexamina *COVID-19 Niches*, un taller acadèmic intensiu de quatre dies en què van participar estudiants màster en Arquitectura Efímera i Espais Temporals (MEATS per les seves sigles en anglès) a Elisava, Facultat de Disseny i Enginyeria de Barcelona, i la Polish-Japanese Academy of Information Technology de Varsòvia, impartit pels autors i Toni Montes. El projecte es va dur a terme com a part d'un cicle de conferències, tallers i exposicions per a la conferència internacional IF-Social Design for Sustainable Cities, que es va celebrar a Varsòvia del 19 al 23 d'octubre de 2020 (Satalecka, Piechota i Itkonen 2020). Un dels principals objectius d'aquest taller acadèmic era destacar un paisatge de reaccions viscerals a la crisi de COVID-19 en forma d'interrupcions directes en espais públics, comuns i domèstics.

L'enfocament conceptual d'aprofitar les respostes intuitives, gairebé reflexes, com a accions de disseny es va iniciar prèviament en un altre exercici acadèmic titulat *Speculations on a Pandemic (SOAP)*, impulsat pels autors i desenvolupat en el marc del programa MEATS Elisava. L'exercici *SOAP* va sorgir com a reacció directa a la sobtada arribada de la pandèmia global i a tota la incertesa i el neguit emocional que va provocar. Per fomentar l'affectivitat i l'expressió directa, *SOAP* va aplicar un format que consistia en un títol poderós, una imatge que de vegades l'il·lustrava i de vegades el contradeia i una cita que afegia una capa de reflexió que estableix unes relacions immediates, tot i que també sofisticades, tant amb la imatge com amb el títol. D'aquesta manera, els enfocaments tipogràfics, iconogràfics i discursius es van barrejar en uns missatges delicats però provocatius amb la intenció de transmetre una sèrie de reaccions molt íntimes a una realitat que canvia per moments. Aquests processos col·lectius de navegació i negociació amb la incertesa de les primeres setmanes de la crisi de COVID-19 va comportar una paral·lela dinàmica d'especulació oberta: imaginar junts enfocaments de disseny creatius i crítics per a un possible món postpandèmia (Fig. 1).

En aquest sentit, el projecte *COVID-19 Niches* va reexaminar l'enfocament conceptual establert per *SOAP* amb la idea de desenvolupar encara més l'emoció, la intuïció i la impulsivitat com a eines immediates per reinventar el dia a dia. En aprofitar la vulnerabilitat i l'affectivitat per convertir-les en un enfocament basat en el disseny per a una realitat a punt de l'esfondrament, el taller va continuar desenvolupant la idea de l'expressió afectiva des d'una declaració gràfica fins a una intervenció immediata en l'hàbitat personal o col·lectiu. En aquest aspecte, el projecte va proposar dues accions principals: identificar personalment els llocs d'oportunitat i

intervenir-hi a través d'actes subjectius de crític o desig. Aquestes dues accions van estructurar les fases principals del projecte. En la primera fase, els participants van identificar nous usos dels espais públics i comuns que van aparèixer com a resposta a la crisi de COVID-19, als quals vam denominar "*COVID-19 Niches*" (espais COVID-19). Aquests nous usos podien ser desitjables en un àmbit social (per exemple, promoure la col·laboració, el respecte i les relacions significatives) o tot el contrari, indesitjables (com promoure la segregació, la intolerància i la desconfiança). Els estudiants havien de basar les seves investigacions en llocs d'oportunitat de les seves experiències personals i locals; al final es van produir espais COVID-19 a vuit ciutats diferents (Barcelona, El Caire, Trípoli, Varsòvia, Kíev, Praga, Banyeres i Viena). Un cop identificats els espais COVID-19, es van formar grups de dues o tres persones segons les afinitats conceptuais que havien aparegut entre les naturaleses dels fenòmens socioespacials associats a cada lloc. Tot seguit es va proposar a cada grup que desenvolupés una declaració comuna que connectés les especificitats conceptuais que tenien els llocs d'oportunitat que havien triat. Partint d'aquesta declaració, en la segona fase, es va demanar als estudiants que intervinguessin individualment als seus llocs seleccionats a través de l'acció directa amb els seus propis cossos o amb elements quotidians simples per consolidar el potencial dels espais per a usos socialment desitjables o per canviar les tendències observades (Fig. 2).

A través de les accions directes dels participants es van tractar diferents problemes crítics: l'apropiació d'espais públics i comuns en endinsar-se en el desig i la imaginació humans, nous espais relacionals i formats de cura, reclamació urbana després de la pèrdua del turisme de masses, reinvençió de les dinàmiques col·lectives associades a festes i oci, reinvençió de la domesticitat i crítiques a la fallada sociopolítica de la ciutat quan una emergència empitjora les desigualtats socials i els buits polítics.

Les accions directes van presentar un gran ventall de formats d'intervenció, com ara accessoris i dispositius corporals portables, paràsits urbans i protocols relacionals, màquines d'expressió i processos de resignificació directa, esdeveniments de celebració disruptiva, coreografies urbanes espontànies, significants en moviment i al·legories espacials efímeres. Alguns exemples de la implementació pràctica d'aquests formats d'irrupcions afectives en espais públics o comuns són superfícies de contacte per a la interacció que s'aprofiten de les noves imperatives espacials del distanciament social, com ara *So close but so far* (Fig. 3); els dispositius portables inflables de *Distance for Interaction* (Fig. 4), que es converteixen en un gest de protesta essencial a través de l'acte poètic de l'absurd; les apropiacions de l'espai públic a través d'activitats quotidianes descontextualitzades com ara exercicis de ioga al Pont de Carles de Praga d'*After Tourism* (Fig. 5); o les actuacions simbòliques amb les pancartes en blanc de la interrogació sense paraules de *Meeting Spots* (Fig. 6). Aquestes accions només són algunes de les vint accions diferents implementades pels vint estudiants a vuit ciutats diferents durant dos dies. Tots aquests formats d'interrupció directa i resignificació de les esferes públiques, comunes o domèstiques destaquen l'activació de l'agència humana com el principal vector per redifinir les polítiques, els espais i afectes quotidians a través d'una noció revisada de la cura. Aquestes accions immediates d'emancipació del cos actiu del ciutadà es poden considerar actes de disconformitat pragmàtica (Arlandis 2018) o habitació crítica (Karami 2018) en què l'experiència situada és una transacció personal i subjectiva amb el context d'acord amb la crítica, la resistència, el desig o la imaginació. En aquest sentit, afirmem que aquestes pràctiques íntimes de transformació de l'entorn socioespacial immediat operen com a pràctiques espacials crítiques (Rendell 2006, 20) perquè mobilitzen els afectes i les emocions que poden "crear una ruptura en l'ordre urbà" (Lozoya 2018). D'aquesta manera, els cossos afectius abracen un procés més que representacional d'implicació en l'espai a través d'esdeveniments, accions i narratives i no de material construït, codis representatius i símbols. Aquest paisatge d'accions viscerals directes es basa en la teoria no representacional (*Thrift* 2008), que explica la intervenció i la transformació espacial al voltant de gestos immaterials d'affectivitat i cura. En aquest cas, la cura es dona a través d'una xarxa d'actes íntims no representacionals que proven noves possibles realitats col·lectives a les fissures espaciotemporals d'una lògica urbana preestablerta.

COVID-19 Niches crea un ecosistema actiu de cossos afectius i catalitza l'affecte com l'impuls d'accions futures basades en el pragmatisme subversiu o en les crítiques subjectives. Aquests tipus de ruptures accidentals de la dinàmica quotidiana predeterminada obren noves possibilitats de contrarestar la realitat hegémònica i enfonsada alhora i encoratgen a renovar i transformar els nostres hàbitats compartits. En aquest sentit,

quan es recupera la condició primària de l'hàbitat humà com el terreny en què es donen l'heterogeneïtat i l'alteritat, aquestes accions directes ofereixen nous modes de coexistència des de la perspectiva de la cura com una actitud quotidiana d'implicació ètica-afectiva en el context. Com a conseqüència, els formats socioespacials centrats en la cura i fomentats per la irrupció de les accions directes desenvolupen noves temporalitats per al lloc. Produïxen espais accidentals de disponibilitat en què les trobades personals espontànies i els xocs amb l'entorn creen condicions efímeres per a una contínua resignificació del medi urbà del dia a dia. De fet, aquestes situacions d'ordre suspès (produïdes per accions íntimes de microinterrupcions de la vida convencional), funcionen dins de l'estètica de l'accident (Valtchanova i Paez 2019) i reflecteixen el potencial que tenen les pràctiques espaciotemporals disruptives d'obrir nous espais temporals que permeten arribar a un canvi i una renovació del contracte social.

Aquestes pràctiques íntimes d'intervenció directa, en què l'individu articula un procés de negociació amb el context, inicien la construcció dels anomenats contrapúblics (Fraser 1990), és a dir, les col·lectivitats espontànies que contraresten les definicions preestablertes de la política, l'espai i l'affecte i que contribueixen a la "redistribució del que és sensat" (Rancière 2010). En aquest sentit, el projecte *COVID-19 Niches* es pot considerar una transacció directa entre el que és íntim i el que és públic que fomenta l'emancipació de l'agència humana i la formació de contrapúblics temporals de cura a través de l'accio.

3

ACTES CORPORALS COM A RESPOSTA A EMERGÈNCIES HUMANITÀRIES

El segon estudi de cas, *Contested Territories of Survival: Wearable public space for Navire Avenir* (CTS), impulsat pels autors, es va desenvolupar en el marc del màster MEATS a Elisava, de novembre a desembre de 2021. CTS s'integra dins de *Navire Avenir*, un projecte internacional per dissenyar i construir un vaixell de rescat per al Mediterrani, promogut per Sébastien Thiéry (Pôle d'Exploration des Ressources Urbaines, PEROU) i Ruedi Baur (civic-city). *Navire Avenir* forma part de la inclusió d'actes d'hospitalitat de la llista del patrimoni cultural intangible (PCI) de la UNESCO, un metaprojecte en què participen escriptors, fotògrafs, cineastes, arquitectes i dissenyadors de tot el món per tractar la crisi de refugiats mundial i les emergències humanitàries que aquesta provoca.³

CTS és la contribució inicial d'Elisava MEATS al projecte *Navire Avenir* (Paez et al. 2022).⁴ L'objectiu general és crear una nova visió del Mediterrani com un territori en disputa de la supervivència i explorar nous formats d'espai públic en relació amb el cos en trànsit, adaptat a les condicions heterotòpiques d'un vaixell de rescat. Per aconseguir-ho, CTS treballa en dues escales radicalment diferents, la del mar i la del cos, sense provar d'articular-les. La pregunta de la investigació és com tractar la pròpia noció del que és públic i la seva configuració espacial concreta en el context d'un vaixell de rescat. A les ciutats, l'espai públic pren la forma de muntatges complexos entre espais físics (carrers, places, parcs) i dinàmiques relacionals (passar, jugar, conversar). En situacions heterotòpiques dures com la d'un vaixell de rescat no passa el mateix, tot i que sí que es produeix una mena de sensació d'estar en públic, en un espai compartit. CTS mira de treballar simultàniament en una escala territorial i personal col·locant el cos individual al centre de la metodologia de disseny.

El curs es va dividir en dues fases principals. En la primera fase, els estudiants van recopilar exemples rellevants de territoris en disputa de supervivència tant en l'escala territorial (el mar) com en la personal (el cos), i això va comportar una significativa investigació sobre mapes i accessoris portables respectivament (Fig. 7). La primera investigació va consistir a qüestionar el Mediterrani tal com l'entenem, una idea que hem naturalitzat gràcies al mapes polítics d'estats nació. La segona investigació es va centrar a entendre millor què comportaria un espai públic portable.

A la segona fase es van utilitzar els resultats de la primera per proposar el que denominem una acció de cartografia performativa (PMA per les seves sigles en anglès), és a dir, es van utilitzar els cossos dels mateixos estudiants com a mitjà de visualització de la crisi de migració del Mediterrani traslladant la informació específica trobada en una de les bases de dades disponibles a una experiència espaciotemporal a l'espai públic, col·lectiu o privat. L'objectiu principal del PMA tenia dues parts. D'una banda, volia posar una mica de llum a la realitat emocional del

problema. Per aconseguir-ho, va fer que la forma de compartir socialment les dades disponibles passés dels habituals fulls de càlcul neutres, burocràtics i freds, a una experiència corporal i situada, amb càrrega personal i política. D'altra banda, volia mobilitzar una política de la cura basada en una perspectiva de primera persona en què la implicació directa dels accions directes desenvolupen noves temporalitats per al lloc. Produïxen espais accidentals de disponibilitat en què les trobades personals espontànies i els xocs amb l'entorn creen condicions efímeres per a una contínua resignificació del medi urbà del dia a dia. De fet, aquestes situacions d'ordre suspès (produïdes per accions íntimes de microinterrupcions de la vida convencional), funcionen dins de l'estètica de l'accident (Valtchanova i Paez 2019) i reflecteixen el potencial que tenen les pràctiques espaciotemporals disruptives d'obrir nous espais temporals que permeten arribar a un canvi i una renovació del contracte social.

Aquestes pràctiques íntimes d'intervenció directa, en què l'individu articula un procés de negociació amb el context, inicien la construcció dels anomenats contrapúblics (Fraser 1990), és a dir, les col·lectivitats espontànies que contraresten les definicions preestablertes de la política, l'espai i l'affecte i que contribueixen a la "redistribució del que és sensat" (Rancière 2010). En aquest sentit, el projecte *COVID-19 Niches* es pot considerar una transacció directa entre el que és íntim i el que és públic que fomenta l'emancipació de l'agència humana i la formació de contrapúblics temporals de cura a través de l'accio.

A Sweet Pomegranate: A collective act of remembrance comença extraient dades de l'extens catàleg *Conversations from Calais*, en què es busquen alguns objectes que els refugiats del campament desitgen a partir de les converses recollides a la seva pàgina web⁵ (per exemple, un raspall de dents, un passaport, una magranera). Després aquest conjunt de dades es connecta a la informació sobre morts de refugiats per ofegament al mar Mediterrani a través d'una forma d'art postal. S'envia una carta al funcionari més proper al lloc en què es va produir cada mort, acompanyada de l'objecte desitjat pel refugiat que, malauradament, ja no és útil. La carta admet l'absurditat de l'acte i indica la necessitat de tractar el problema de manera política des de tots els nivells (Fig. 8). A més, l'especificitat extrema de les dades (per exemple, les coordenades UTM exactes d'on es produeix una mort i l'objecte domèstic singular enviat) destaca amb gran brutalitat l'abast de la crisi alhora que exigeix polítiques efectives per tractar-la. El projecte estén aquesta dinàmica deixant caure clavells vermells etiquetats amb un codi QR als espais públics de Barcelona. El codi QR dirigeix els ciutadans que recullen les flors al compte d'Instagram⁶ del projecte i els suggerix que actuïn i enviïn els objectes desitjats per individus finats, la qual cosa fomenta una actitud proactiva a través d'un acte de record col·lectiu. L'efecte acumulatiu del projecte es mostra als itineraris dels actes de record actualitzats de forma constant, en què els cossos finats exerceixen un afecte en els vius (Fig. 9).

Sand Memorial: Woman Refugee Tribute recrea als espais públics de Barcelona l'itinerari que van seguir algunes refugiades i que es va ser tràgicament interromput quan van morir ofegades al Mediterrani. Aquesta acció ret homenatge a algunes dones que van perdre la vida quan anaven cap a un (suposat) món millor. Com que es basa en la tensió d'un camí interromput, el projecte traça una línia paral·lela entre el punt d'origen, la destinació i la distància real que va recórrer cada refugiada abans de perdre la vida i el punt d'origen (la platja de Barcelona), la destinació (la llar de cada actuant) i el lloc en què s'interromp l'itinerari (Fig. 10). Una bossa plena de sorra, foradada i amb la paraula *vida* escrita, obliga els cossos affectius a suportar una càrrega i deixa un rastre effimer de l'itinerari seguit. Això contribueix a l'homenatge intern (intim) i extern (públic) respectivament. El lloc en què acaba l'itinerari, que reflecteix la mort de la refugiada, es converteix en el lloc d'un homenatge íntim en un espai públic a una vida perduda. Aquesta acció de cartografia performativa consisteix a traçar el camí interromput a terra, penjar a la façana un pòster que mostra una silueta sense rostre i orientar-lo perquè reflecteixi (i registri de forma aural) la tragèdia i les seves causes alhora que obstrueix l'ús normal de l'espai públic (Fig. 11). El pòster conté un breu text i un codi QR que insta els ciutadans anònims a participar en l'accio. Cada vegada que algú ret un homenatge mostra el seu respecte a una refugiada en concret que va perdre la vida al mar. La pàgina web actua com a repositori d'aquest continu monument de sorra.⁷

1,645. The Weight of the Number prova d'atorgar una presència corporal a un nombre abstracte. La xifra 1645 representa el nombre de persones refugiades que van morir al mar Mediterrani només el 2021. Entre el 2014

i el 2021, 23 312 persones han mort d'aquesta manera.⁸ Una coreografia estudiada amb molta cura en una platja de Barcelona, amb un component molt ritualístic, s'utilitza per visualitzar dades inactives de manera corporal i carregada d'emoció (Fig. 12). L'esgotament dels cossos affectius que participen en l'accio transmet fidelment l'enormitat de la xifra. Repetir la sèrie d'accions necessàries per representar cada persona morta amb un petit taüt de sorra 1645 vegades és una tasca àrdua que moltes vegades no arriba a concloure. I, tot i amb això, quan tant els participants com els observadors relacionen l'accio amb el que aquesta representa, no hi ha comparació possible, i les paraules no serveixen de res (Fig. 13).

En aquestes tres accions de cartografia performativa, els cossos affectius es converteixen en el mapa de "la mort immòbil" (Presti 2020) del desastre humanitari provocat per la migració forçada. Aquestes intimes i corporals reaccions a la "política d'immobilitat visceral i simbòlica" (ibid.) interrompen les imatges sensacionalistes que envolten la crisi de refugiats, que "produïxen un públic desensibilitzat" (ibid.). El procés de subvertir l'estat de comoditat íntim d'una persona amb exploracions físiques i emocionals del dol i la denúncia es converteix en una pràctica política transformadora que actua com a forma d'activisme del dolor. Quan es fomenten "relacionalitats i comunitats en lloc d'una política de divisió, abandonament i violència necropolítica en què el règim fronterer d'Europa prospera", l'activisme del dolor "crea imaginaris alternatius de modes d'estar amb el pròisme" (Stierl 2016). D'aquesta manera, representa una pràctica radical de la cura que es barreja amb una pràctica radical de crítiques en què "el dol en públic s'entrellaça amb el disgust davant la injustícia" (Butler 2015). En aquest estudi de casos, la cura comporta un procés íntim de transacció amb la crisi sociopolítica que representa les obligacions que tenim per "pertorbar qualsevol noció establecida del 'nosaltres'" (ibid.) i per convertir els nostres cossos en terrenys contrahegemònics per al dol, la crítica i la responsabilitat.

4 CONCLUSIONS I ESTUDIS POSTERIORS

Els dos estudis de cas presentats aquí introduceixen enfocaments de disseny que es basen en cossos affectius i mostren diferents modes de mobilitzar la intimitat com a eina per reivindicar la vida quotidiana. Mentre *COVID-19 Niches* tracta l'accio directa i una reformulació personal dels espais públics i comuns, *Contested Territories of Survival* proposa actes corporals com a reacció a l'emergència humanitària de la migració forçada. La intimitat sol ser una cosa totalment oposada a la naturalesa política de l'esfera pública. Tanmateix, els contextos afectius per crisis acceleren el procés d'ocultació dels límits entre l'àmbit privat i el públic, i això fa que els cossos humans siguin el camp de batalla principal de la negociació amb els conflictes emergents. Per això, afirmem que és especialment rellevant explorar la intimitat, l'affecte i la cura com a mitjans per exercir accions polítiques empoderades a través del disseny. A més, considerem que les pràctiques de disseny centrades en el cos s'han de convertir en un camp crucial per a més estudis sobre enfocaments de disseny d'emergència en contextos afectius per crisis. Articular els processos íntims de disseny en una ecologia de cossos affectius en acció fomenta una xarxa activa de cura en què la contradisciplinarietat, la dialèctica socioespacial i la perspectiva de primera persona son fonamentals.

En primer lloc, tal com demostren els dos estudis de cas, quan la cura es duu a terme com a pràctiques íntimes de disseny, el marc de disseny esdevé no-representacional i radicalment relacional, de manera que posiciona la voluntat humana directa com el vector principal de la transformació socioespacial i fa de les accions el principal format de disseny. En aquest sentit, les pràctiques de disseny íntim exploren activament la contradisciplinarietat perquè examinen de forma crítica els marges i solapaments entre el disseny, l'art, l'arquitectura, l'urbanisme, les actuacions i l'activisme.

En segon lloc, les pràctiques íntimes de disseny exploren les interaccions dinàmiques entre la socialitat i l'espacialitat. L'objectiu dels dos estudis de cas és interrompre durant un temps els usos convencionals dels espais urbans col·lectius per generar llocs de resistència que explorin els potencials subliminars dels espais urbans físics i digitals i, d'aquesta manera, intentin diferents formes de coexistència. Aquestes irrupcions d'apropiacions intersubjectives d'espais urbans no només tenen un impacte emblemàtic, sinó que també tenen un efecte acumulatiu perquè generen

una creixent xarxa de cossos afectius en acció. Aquesta emergent xarxa afectiva ofereix oportunitats rellevants per a la transformació de contextos urbans afectats per crisis quan activa de forma creativa la dialèctica socioespacial.

Per acabar, les pràctiques íntimes de disseny que utilitzen dinàmiques transformadores basades en accions directes i actes corporals es valen de la indeterminació com a condició bàsica de la interacció entre cossos afectius i l'ecologia política dels contextos urbans afectats per crisis. En concret, els estudis de cas presentats utilitzen una perspectiva de primera persona per endinsar-se en aquesta indeterminació en relacionar-se amb una realitat híbrida a través del cos.

Considerem que totes les qüestions plantejades per les pràctiques íntimes de disseny presentades en aquest text (contradiccionarietat, dialèctica socioespacial i perspectiva de primera persona) també s'han de tractar des de la infraestructura a través d'estrategies de transformació urbana per involucrar els cossos affectius en una xarxa de cura. La indeterminació i la temporalitat continuen sent marcs essencials per a això. Així doncs, propugnem aprofundir en un enfocament més dinàmic davant la planificació i construcció urbana, capaç de tractar el canvi de manera creativa i de trobar oportunitats per millorar els entorns urbans assumint una realitat radicalment imprèdictible. A més, com que les pràctiques íntimes de disseny activen la voluntat humana perquè reinventen l'entorn col·lectiu en un context de temporalitat radical, pensem que és essencial involucrar-se en estudis sobre les infraestructures urbanes temporals l'objectiu de les quals sigui promoure apropiacions afectives de l'entorn urbà comú. Aquestes arquitectures efímeres s'haurien d'adaptar ràpidament als canvis contínuits i generar impacte social utilitzant relativament pocs recursos alhora que fomentant un elevat grau d'implicació ciutadana. Per això proposem que es duguin a terme més estudis sobre les capacitats de disseny d'espai temporal per generar infraestructures urbanes amb l'objectiu que els cossos affectius s'involucrin en pràctiques íntimes per reinventar el dia a dia.

BIOGRAFIES

Roger Paez, PhD
Elisava, Facultat de Disseny i Enginyeria de Barcelona (UVic-UCC)

Arquitecte, professor i investigador. Estudis d'arquitectura a ETSAB, Barcelona (llicenciatura); màster en Disseny Arquitectònic Avançat a la Columbia University, Nova York (premi GSAPP Honor Award for Excellence in Design); doctorat a la UPC, Barcelona (excellent cum laude); doctor certificat (AQU 2020). Experiència personal als estudis d'Alison+Peter Smithson i Enric Miralles. Fundador d'AIB (www.aib.cat), un estudi dedicat a la pràctica arquitectònica contemporània amb una tendència crítica. Professor de Disseny Arquitectònic a ETSALS (UPF), director de MEATS a ELISAVA (UVic) (meats.elisava.net), professor convidat a universitats de tot el món, entre les quals hi ha Columbia, Cornell, Harvard, IIT, Sci-ARC i USC als Estats Units; i ETSAB, ETSVA, BAC, IaaC, UdP (Porto), ETSAM (Madrid), ENA (París), PJAIT (Varsòvia), UMA (Umea) i ETH (Zurich) a Europa. Membre de la junta editorial de *Quaterns d'arquitectura i urbanisme*, guardonada amb el premi Jean Tschumi. Investigador principal a ELISAVA Research, on desenvolupa projectes d'investigació públics i privats. Publica regularment articles científics i llibres, entre els quals destaquen *Design Strategies for Temporary Intervention in Public Space* (Elisava, 2013), *Critical Prison Design* (Actar, 2014), i *Operative Mapping: Maps as Design Tools* (Actar, 2019). Treballa en la intersecció entre el disseny, l'arquitectura i la ciutat, on se centra en la temporalitat, l'experimentació i l'impacte social.

Manuela Valtchanova
Elisava, Facultat de Disseny i Enginyeria de Barcelona (UVic-UCC)

Arquitecta (TUM, Munic / UACEG, Sofia, 2015), investigadora de doctorat a la Universitat de Barcelona (grup d'investigació d'Art, Globalització i Interculturalitat) i ELISAVA Research (grup d'investigació HIMTS), a més de professora associada del màster d'Arquitectura Efímera i Espais Temporals, ELISAVA. Durant la seva carrera professional, des del 2012 ha col·laborat a diversos despats d'arquitectura. Actualment treballa a l'estudi Queralt Suau, que duu a terme projectes que tracten els formats d'arquitectura heterogènia, des dels espais d'escenaris i exposicions fins a les intervencions en espais públics. Des de l'abril de 2018 forma part del grup d'investigació d'ELISAVA, on actualment desenvolupa projectes d'arquitectura efímera, cartografia operativa i cohesió social. També ha estat professora auxiliar tutora en diferents formats acadèmics, on ha treballat en estratègies de disseny relacionades amb l'urbanisme transformador, els espais temporals i les intervencions en l'espai públic. La seva investigació de doctorat explora la idea de l'arquitectura de l'accio o les pràctiques socioespacials de la intersubjetivitat, la singularització i les noves temporalitats dels espais habitats de la ciutat contemporània.

1. Hakim Bey, T.A.Z.: *The Temporary Autonomous Zone, Ontological Anarchy, Poetic Terrorism* (1985), 56. <https://theanarchistlibrary.org/library/hakim-bey-t-a-z-the-temporary-autonomous-zone-ontological-anarchy-poetic-terrorism.pdf>
2. Baruch Spinoza, *Ethica Ordine Geometrico Demonstrata*, Gutenberg versió en línia (2017). "PROP. XXXVIII. Sigui el que sigui, el que predisposa el cos humà a fer que sigui capaç de ser afectat en un nombre de modes cada cop més elevat o perquè affecti cossos extens en un nombre de modes cada cop més gran és útil per a la humanitat; i ho és en proporció, ja que el cos cada cop és més capaç de ser afectat o d'affectar altres cossos en un nombre de modes cada cop més elevat. Contràriament, sigui el que sigui el que predisposi el cos a ser menys capaç en aquest aspecte és perjudicial per a la humanitat".
3. Segons paraules de Thiéry: "Lluny de la narrativa reductiva que relega els refugiats o exiliats a una nomenclatura i a xifres, PEROU té en compte els seus incomptables estils de vida i els actes vitals i hospitalaris que s'hi entrellichen. Perquè deixin el silenci i siguin coneixuts, PEROU ha establert una drassana l'objectiu de la qual és dissenyar i fabricar un vaixell de rescat marítim per al 2024, un lloc en el qual se'ls pugui donar la benvinguda i proporcionar-los assistència, un lloc de manifest i testimoni, una obra col·lectiva que articuli l'enginyeria específica de la drassana i els diversos ecos que un projecte com aquest qüestiona i necessita: formalitzacions legals, translacións artístiques, forces motrius de la idea en si i de la seva posada en marxa. <https://www.lafayetteanticipations.com/en/manifestation/perou-navire-avenir>
4. Elisava participa en el projecte *Navire Avenir* amb una proposta transdisciplinària desenvolupada en col·laboració amb un equip d'estudiants de postgrau (MEATS) i un equip d'exalumnes de postgrau (COM), encapçalats per professors que representen les tres especialitats de la universitat: disseny espacial, estratègies de comunicació i disseny de producte (Saúl Baeza). La feina s'organitza en dues fases. En la primera, els dos equips treballen per separat, mentre que a la segona uneixen esforços (gener-març 2022). El resultat del procés complet, publicat a Paez, Valtchanova, Baeza, Aliart i Arce 2022, s'exhibirà al Museum of Civilizations of Europe and the Mediterranean (MUCEM) i es mostrarà als espais públics de Marsella del 25 al 27 de juny de 2022.
5. Vegeu <https://www.conversationsfromcalais.com/>
6. Vegeu https://www.instagram.com/a_sweetpomegranate/
7. Vegeu <https://amberqijunzhang.wixsite.com/sandmonument>
8. Vegeu <https://missingmigrants.iom.int/region/mediterranean>

FIGURES

- Fig. 1.** Speculations on a Pandemic (SOAP). Presentació d'alguns resultats. MEATS 2019-20.
- Fig. 2.** COVID 19 Niches. Vista general de les intervencions. MEATS+PJAIT 2020-21.
- Fig. 3.** Intervenció de COVID 19 Niches: So close but so far: new way of sitting in public spaces, de Júlia Llorens.
- Fig. 4.** Intervenció de COVID 19 Niches: Distance for interaction: shortening emotional distances, d'Elsa Romero.
- Fig. 5.** Intervenció de COVID 19 Niches: After tourism: reclaiming cities, de Kinga Osztapowicz.
- Fig. 6.** Intervenció de COVID 19 Niches: Meeting Spots: speechless interrogation, de Mikola Balaban.
- Fig. 7:** Contested Territories of Survival: Sea and Body. Investigació de mapes i referències d'accessoris portables. MEATS 2021-22.
- Fig. 8.** A Sweet Pomegranate: A collective act of remembrance. Instruccions per a l'acció de cartografia performativa i una carta d'exemple, d'Elodie Bodart, Mar Gené, Diana Maehrez, Mana Pinto i Sanjana Paramhans.
- Fig. 9.** A Sweet Pomegranate: A collective act of remembrance. Cartografia de l'impacte: itineraris dels actes de record, d'Elodie Bodart, Mar Gené, Diana Maehrez, Mana Pinto i Sanjana Paramhans.
- Fig. 10:** Sand Memorial: Woman Refugee Tribute. Càlculs de rutes: ruta de migració contra ruta d'homenatge, d'Ayşe Sena Kocaoğlu, Cristina Valarezo, Tiffany Whittaker i Amber Zhang.
- Fig. 11:** Sand Memorial: Woman Refugee Tribute. Seqüència d'actes de l'acció de cartografia performativa d'Ayşe Sena Kocaoğlu, Cristina Valarezo, Tiffany Whittaker i Amber Zhang.
- Fig. 12, 1.645.** The Weight of the Number , de Nour Awarki, Yana Latinovich, Qhosha Vad i Noa Yarkoni.
- Fig. 13. 1.645:** The Weight of the Number. Protocol visual de l'acció de cartografia performativa, de Nour Awarki, Yana Latinovich, Qhosha Vad i Noa Yarkoni.

REFERÈNCIES

Veure llistat complet de referències a la pàgina 104.

R. Paez y M. Valtchanova

Cuerpos afectivos: Prácticas íntimas de diseño para reinventar la vida cotidiana

Traducción al Castellano

PALABRAS CLAVE

Afecto, Intimidad, Cuidado, Cuerpo, Diseño, Ciudad, Cotidianidad, Pandemia, Migración.

RESUMEN

El presente artículo investiga algunas de las implicaciones de las prácticas íntimas de diseño mediante dos proyectos académicos llevados a cabo dentro del contexto de un presente inestable. Sostiene que las prácticas de diseño tienen la capacidad de fomentar la intimidad y el afecto a través del punto de vista de las políticas del cuidado. Los autores se basan en la idea de los cuerpos afectivos para afirmar que el diseño puede explorar nuevos caminos que reinventen la vida cotidiana y se centren en los contextos recientes, afectados por la crisis. El artículo examina cómo las prácticas íntimas que reformulan las políticas cotidianas pueden retomar la temporalidad, la ciudadanía activa y la afectividad radical como necesidades infraestructurales en los hábitats urbanos contemporáneos.

Los dos estudios de caso se llevaron a cabo entre marzo de 2020 y diciembre de 2021, bajo el clima de emergencia provocado por el repentino brote de COVID-19 en Europa occidental que se sumó a la crisis de refugiados en el mar Mediterráneo. Puesto que cada vez se desdibuja más la frontera entre lo privado y lo público, entre lo personal y lo político, resulta especialmente relevante explorar la intimidad como un medio para emprender acciones políticamente empoderadas a través del diseño. Ambos estudios de caso tienen como objetivo interrumpir por un tiempo los usos convencionales de los espacios urbanos colectivos para generar lugares de resistencia que exploren los potenciales subliminales de los espacios urbanos y nos permitan imaginar, o incluso experimentar, distintos modos de vida a través de una visión actualizada del cuidado. Estas irrupciones de apropiaciones intersubjetivas de espacios urbanos no solo ejercen un impacto emblemático, sino que también tienen un efecto acumulativo porque generan una creciente red de cuerpos afectivos en acción. Esta red afectiva emergente ofrece oportunidades relevantes para la transformación de contextos urbanos afectados por crisis a través de interacciones dinámicas entre la socialidad y la espacialidad.

1

POLÍTICAS DEL CUIDADO Y PRÁCTICAS ÍNTIMAS DE DISEÑO EN CONTEXTOS AFECTADOS POR CRISIS

¿Deberíamos esperar a que otra persona revele nuestros verdaderos deseos? Hakim Bey¹

En el presente artículo defenderemos que las prácticas de diseño tienen la capacidad de fomentar la intimidad y el afecto a través del punto de vista de las políticas del cuidado. A partir de la idea de los cuerpos afectivos, afirmamos que el diseño puede explorar nuevos caminos que reinventen la vida cotidiana centrándose en contextos afectados por crisis.

Las políticas del cuidado, un intento trascendental de reconceptualizar la política fuera de la ideología neoliberal dominante poniendo la interdependencia en el centro (Woody et al. 2021), desarrollan múltiples y diversas articulaciones del problema de la irreducible "otredad del otro" (Ganis 2011, 5) y de la idea de la interdependencia no como un contrato social, sino como una "condición, o incluso una precondition" para la socialidad (Bellacasa 2012, 198). En este sentido, nos interesan en especial las implicaciones del concepto del cuidado que abandonan la dialéctica de las buenas obras políticamente correctas basadas en el paradigma de salvamento (Dominguez 1987) y abrazan la idea de que "debemos tratar de no sentir nostalgia de un mundo cuidadoso idealizado [...] y [situarlo] en las acciones prácticas cotidianas ético-afectivas vitales en las que se plasman los problemas ineludibles de las existencias interdependientes" (Bellacasa 2012, 199). Si evitamos nociones "solo supervivencialistas e instrumentales" (ibid.), el cuidado se considera una actitud personal en las negociaciones cotidianas entre la esfera íntima y la pública. Desde este punto de vista, las prácticas del cuidado se convierten en una conducta política que activa la agencia humana a través de una participación ético-afectiva cotidiana. Por este motivo, defendemos que el cuidado puede interpretarse como el acto íntimo de ejercer la democracia a través del cuerpo humano como una unidad relacional radical. En la investigación de diseño que presentamos en este artículo, nos valemos de la capacidad operativa del cuidado para activar el cuerpo humano y transformarlo en una práctica directa y no en un sujeto pasivo, para lo cual destilamos nuevos enfoques de diseño a través de la intimidad, la vulnerabilidad y el afecto. En resumen, afirmamos que una política de cuidado relevante (hacia la ciudadanía, la comunidad global y el mundo más allá de lo humano) no debería estar limitada a un contrato social, sino que debería implicar una actitud personal cotidiana que active la agencia humana como un eje de la transformación civil. El cuerpo es un modo muy poderoso de explorar esta agencia.

La idea del cuerpo como práctica encaja con el ensayo de Gilles Deleuze y Félix Guattari titulado "6. November, 28 1947: How Do You Make Yourself a Body without Organs?", en el que los autores afirman que un cuerpo sin órganos "no es para nada una idea o un concepto, sino una práctica, un conjunto de prácticas" (Deleuze y Guattari 1987, 150). Ese mismo ensayo sostiene que la consistencia del cuerpo sin órganos se consigue cuando "el cuerpo está habitado por la multiplicidad" (ibid.). A partir de esta idea, afirmamos que el cuerpo en acción puede constituirse en forma de práctica cuando permite la pluralidad en una relación directa con un lugar y con otras personas. Esta relationalidad radical del cuerpo queda mejorada mediante prácticas de cuidado que lo involucran en las redes socioespaciales activas del afecto. Por ese motivo, elaboramos nuestro enfoque basado en el concepto spinoziano de los cuerpos afectivos2, que propone que el cuerpo "no es artificial ni natural, sino el total de la suma de su capacidad para afectar o ser afectado por otros cuerpos" (Brott 2002). Estas redes activas de afecto entre cuerpos hacen que proliferen diversas transacciones con la vida cotidiana común (tanto en sus componentes sociales como espaciales) a través de la imbricación directa entre el cuerpo y su contexto, que desencadena la dinámica transformativa para reinventar la vida cotidiana.

Estas redes de cuerpos afectivos, activadas a través del cuidado, tienen la capacidad de crear estructuras dinámicas de resistencia y subsistencia. Esta conducta es más visible aún en contextos de crisis, donde las lógicas de coexistencia preestablecidas se cuestionan o se frustran del todo. Los estudios de caso del presente artículo abordan dos contextos de emergencia distintos: el brote de COVID-19 y la crisis de refugiados en Europa. A pesar de referirnos a dos contextos muy diferentes, nos interesa estudiar el paisaje socioespacial de las reacciones afectivas desencadenado por el derrumbamiento parcial del orden común. Consideramos que, dadas las rupturas espaciotemporales del funcionamiento tradicional del contexto derivadas de la crisis y la inestabilidad, surgen muchas oportunidades para redefinir la dialéctica socioespacial (Soja 1980) y los paradigmas urbanísticos. Por esa razón, estudiar la fenomenología de la ecología política provocada por los episodios de crisis —y, dentro de ella, las conductas urgentes adoptadas por los cuerpos afectivos— se convierte en algo esencial para destilar oportunidades para acciones futuras. Todo ello es más relevante aún en la situación actual de agotamiento generalizado,

a la que también se aplica el concepto de sociedad quemada (Han 2015). Si bien la presión sobre los cuerpos (individuales, sociales y planetarios) está llegando al punto crítico que crea ese agotamiento, es decir, "un estado en el que los cuerpos, los procedimientos y los procesos dejan de funcionar", también es cierto que "podría considerarse un punto de partida generativo para reconceptualizar el papel de los cuerpos, las instituciones y las infraestructuras hacia unas relaciones y estructuras que no practiquen la explotación" (Otero y Truijen 2021, 24).

El primer estudio de caso es una reacción a la pandemia de COVID-19. Esta crisis sanitaria ha provocado la desarticulación de lógicas socioespaciales preestablecidas, lo cual ha desencadenado la necesidad de una redefinición inmediata de la intimidad y la rutina a escala global. Este contexto de reinvencción de la vida cotidiana ha provocado un gran abanico de respuestas rápidas, subjetivas, fundamentales y transescalares al cambio de la pandemia, que cuestionan muchos temas, movilizan múltiples soluciones de emergencia y hacen aparecer protocolos de comportamiento. El paisaje temporal de soluciones subjetivas ofrece un enfoque plural a la reformulación de espacios, sistemas, políticas, protocolos e incluso actitudes civiles. Un proceso similar de apropiación personal del soberregulado espacio urbano pandémico se observa en un gran número de estrategias espaciales emergentes (por ejemplo: accesorios centrados en el cuerpo, arquitectura efímera (Paez 2020), reformulación exterior de actividades a puerta cerrada, gráficos tácticos, nuevos formatos sin contacto para industrias creativas, activismo, celebraciones o espectáculos), la mayoría de las cuales exigen una implementación rápida de nuevos enfoques de diseño dinámico basados en involucrar a los ciudadanos de manera directa y en interactuar de forma colaborativa con espacios urbanos heterogéneos. Además, se generan nuevos formatos de implicación y unidad como reacción a los protocolos de conducta emergentes. El contexto actual nos recuerda la capacidad humana de transformar nuestro entorno colectivo inmediato a través de la acción directa para facilitar unos nuevos rituales cotidianos compartidos y reforzar los nuevos modos de compañerismo social y espacial. Otro fenómeno pertinente, acelerado por la pandemia de COVID-19, es la generalización de una realidad híbrida, un modo de vida cotidiana que combina las esferas física y virtual de forma constante a través de un uso extendido y normalizado de las tecnologías de la información y la comunicación. Esta dinámica también provoca un proceso generalizado de desdomesticación (Massip-Bosch 2020), que consiste en la transmutación del espacio doméstico a un entorno hiperactivo de producción política continua. Todos estos fenómenos transforman el cuerpo humano en un terreno de transacciones sin cesar entre las esferas física y virtual y entre la íntima y la pública.

El segundo estudio de caso está contextualizado por lo que se conoce como la crisis de refugiados europea. En este caso, existen varias preocupaciones que consideramos importante resaltar. En primer lugar, este tipo de migración debe estudiarse y comprenderse como un proceso global continuo de origen histórico y colonial que no solo afecta a Europa. En segundo lugar, la palabra *crisis* tiene que volverse a examinar, puesto que "no es una palabra transparente, sino un término simplista y peyorativo que produce una retórica antiinmigración específica" (Sager 2019). Dentro de este contexto, el término *crisis* funciona como la justificación para implementar políticas de emergencia y nuevas medidas de control (Drotbohm y Hasselberg 2019; Cantat, Thiollet, y Pécout 2020). Por esta razón, no centramos el análisis de las reacciones a la crisis en las políticas formales, sino en los estados afectivos de los ciudadanos europeos producidos por la actual incapacidad de las políticas oficiales de lidiar con este problema humanitario global. Las personas refugiadas experimentan un proceso de excepcionalidad afectiva (Seppälä et al. 2020) porque viven en un espacio-tiempo a medias, una situación transformativa en la que el sentido de la normalidad queda muy perturbado. En consecuencia, esta crisis sociopolítica articula un gran paisaje de lugares de excepcionalidad, en los que los campos de refugiados, los muros fronterizos, los bloques marítimos, los campos de internamiento casi penitenciarios y los incontables cadáveres se comportan como heterotopías socioespaciales. Varios procesos de "quietud e interrupción física, política, mediática y aspiracional" revelan la actual "política de la inmovilidad visceral y simbólica" (Presti 2020) a la que los migrantes deben enfrentarse en sus intentos por cruzar países, continentes y mares. En el violento entramado de tierra y agua, los cuerpos migrantes "se quedan quietos, viven o mueren... [como] temas, historias o números, como subjetividades móviles o líneas geométricas" (ibid.). Dentro de este contexto, existen muchas prácticas de cuidado y afecto que se entienden como formas de hospitalidad paliativa, es decir, no examinan las raíces de

la crisis, sino que tratan de mitigar sus efectos en un intento por generar enclaves de supervivencia sin fricción para los “otros”. Esta situación presenta unas preguntas generales: ¿Cuáles deberían ser las prácticas de cuidado que activen los cuerpos civiles de las posiciones sociopolíticas privilegiadas? ¿Cuáles deberían ser las formas colectivas de duelo y activismo del primer mundo? En este sentido, el contexto afectado por la crisis articula un espacio para desarrollar nuevas prácticas de cuidado que se convierten en experiencias muy íntimas y encarnadas de sensibilización, duelo o activismo más allá del paradigma del salvamento políticamente correcto, en otras palabras, cómo los cuerpos afectivos pueden convertirse en el centro y el medio de una práctica del cuidado.

Este breve estudio sobre algunos de los fenómenos relacionados con las redes socioespaciales del afecto en los dos contextos de crisis ya mencionados revela una tendencia a activar la agencia humana como una fuente inmediata de resiliencia, democracia radical y reconceptualización de los factores urbanos comunes. Una noción del cuidado relacional que sobrepasa las actitudes moralísticas normativas (Bellacasa 2012, 198-199) y que se valga del conflicto como una tierra fértil para nuevas prácticas de diseño (Paez y Valtchanova 2021) genera nuevas posibilidades para esa agencia humana. Las experiencias de excepcionalidad afectivas e íntimas presentan oportunidades para mejorar la operatividad de las prácticas de diseño con perspectiva de primera persona para reinventar la vida cotidiana. Dichas prácticas hacen que el cuerpo humano sea tanto el terreno como el medio de múltiples procesos de redefinición socioespacial.

Por tanto, la emancipación del cuerpo desencadenada por las políticas del cuidado retoma un sentido de inmediatez y el derecho a una acción directa en la negociación con nuestro contexto afectado por la crisis. La reinención del cotidiano a través de actos ético-afectivos de participación personal en el entorno urbano también recuerda a algunas de las visiones expresadas por Henri Lefebvre y Michel De Certeau, quienes, durante la crisis de posguerra de la ciudad moderna, promovieron la micropolítica de prácticas espaciales informales en aras de una vida urbana creativa y sin jerarquías (Certeau 1984; Lefebvre 1969). Esta idea también parte de la definición de Jürgen Habermas (1989) de la esfera pública como “la esfera de personas privadas que se unen en un público”, es decir, la esfera que se construye a través de la interacción dinámica entre la esfera íntima y la pública. Esta incursión de lo privado o lo íntimo como un rasgo indispensable de lo público queda desarrollada más aún por Andy Lavender (2016), quien defiende el crecimiento de las “esferas públicas plurales, en lugar de un solo espacio regulado de consenso discursivo” (ibid., 41-42).

Antes de adentrarnos en los estudios de caso, es esencial resaltar que la activación del cuerpo del ciudadano como impulsor de la reinención radical de lo cotidiano tiene sus raíces, según lo vemos, en el surgimiento de la intimidad subjetiva individual como medio para interrumpir la esfera pública. Lejos de promover una posición irracionalista, nos referimos a “el engaño de la inteligencia práctica”, en términos usados por Toni Negri al referirse al momento en el que “los poderes de la creación y la imaginación [...] pueden derribar las barreras del presunto realismo y descubrir alternativas reales al orden de las cosas actual” (Hardt y Negri 2009). El encuentro espontáneo o el instante de irrupción de lo personal dentro de lo colectivo también puede describirse con el término *kairos*, que Negri define como el momento de oportunidad, el punto de ruptura radical, el instante preciso en el que un arquero dispara una flecha (Negri 2000). También se podría debatir que ese momento específico de potencialidad tensa inaugura la temporalidad en el sentido de que crea un espacio para la acción (Dezeuze 2017).

En el surgimiento de la intimidad como práctica tanto de la negociación subjetiva como de la colectiva con los contextos afectados por crisis, la vulnerabilidad, el antagonismo, la confrontación personal y la implicación afectiva pueden convertirse en una forma de resistencia y en un espacio para la acción al mismo tiempo. La experiencia cotidiana transforma las capacidades operativas del cuerpo humano en herramientas de interrupción y expresión visceral. Los idiomas, las imágenes, el conocimiento, el afecto, los movimientos y hábitos corporales, entre otros, se aprovechan como medios para reinventar la vida cotidiana.

Al emplear tácticas de interrupción como actos contrahegemónicos para perturbar los significados fijos (Karami 2018), las prácticas íntimas que reformulan las políticas cotidianas reclaman la temporalidad, la ciudadanía activa y la afectividad radical como medios esenciales para abordar de forma creativa y crítica nuestros hábitats urbanos afectados por crisis (ya sean sociales, medioambientales o sanitarias). Tras investigar algunas de las implicaciones de las prácticas íntimas de diseño, presentamos dos

estudios de caso implementados como proyectos académicos. El primero se produjo entre marzo y diciembre de 2020, lo que corresponde a los primeros meses después del repentino brote de la pandemia de COVID-19 en Europa occidental; y el segundo data de finales de 2021 y es parte del actual proyecto colaborativo internacional *Navire Avenir*, el cual aborda la crisis de refugiados del mar Mediterráneo. Los presentes estudios de caso exploran cómo los cuerpos afectivos pueden valerse de la intimidad y la afectividad radical como un enfoque de diseño para atravesar contextos afectados por crisis mediante una política de cuidado revisada. Las acciones directas y los actos corporales son los dos formatos de prácticas íntimas de diseño que se muestran a continuación.

2 ACCIÓN DIRECTA Y REFORMULACIÓN PERSONAL DE LOS ESPACIOS PÚBLICOS Y COMUNES

El primer estudio de caso reexamina *COVID-19 Niches*, un taller académico intensivo de cuatro días con la participación de estudiantes del máster en Arquitectura Efímera y Espacios Temporales (MEATS por sus siglas en inglés) en Elisava, Facultad de Diseño e Ingeniería de Barcelona, y la Polish-Japanese Academy of Information Technology (Varsovia), impartido por los autores y Toni Montes. El proyecto se llevó a cabo como parte de un ciclo de conferencias, talleres y exposiciones para la conferencia internacional IF-Social Design for Sustainable Cities, que tuvo lugar en Varsovia del 19 al 23 de octubre de 2020 (Satalecka, Piechota e Itkonen 2020). Uno de los principales objetivos de este taller académico era destacar un paisaje de reacciones viscerales a la crisis de COVID-19 en forma de interrupciones directas en espacios públicos, comunes y domésticos.

El enfoque conceptual de aprovechar las respuestas intuitivas, casi reflejas, como acciones de diseño se inició previamente en otro ejercicio académico llamado *Speculations on a Pandemic (SOAP)*, impulsado por los autores y desarrollado en el marco del programa MEATS Elisava. El ejercicio *SOAP* surgió como reacción directa a la repentina llegada de la pandemia global y a toda la incertidumbre e inquietud emocional que esta provocó. Para fomentar la afectividad y la expresión directa, *SOAP* aplicó un formato que consistía en un título poderoso, una imagen que unas veces lo ilustraba y otras lo contradecía y una cita que añadía una capa de reflexión que establecía unas relaciones inmediatas, aunque también sofisticadas, tanto con la imagen como con el título. De este modo, los enfoques tipográficos, iconográficos y discursivos se mezclaron en unos mensajes delicados pero provocativos con el propósito de transmitir una serie de reacciones muy íntimas a una realidad que cambiaba por momentos. Estos procesos colectivos de navegación y negociación con la incertidumbre de las primeras semanas de la crisis de COVID-19 comportó una paralela dinámica de especulación abierta: imaginar juntos enfoques de diseño creativos y críticos para un posible mundo pospandemia (Fig. 1).

En este sentido, el proyecto *COVID-19 Niches* reexaminó el enfoque conceptual establecido por *SOAP* con la idea de desarrollar más aún la emoción, la intuición y la impulsividad como herramientas inmediatas para reinventar el día a día. Al aprovechar la vulnerabilidad y la afectividad para convertirlas en un enfoque basado en el diseño para una realidad al borde del derrumbamiento, el taller continuó desarrollando la idea de la expresión afectiva desde una declaración gráfica a una intervención inmediata en el hábitat personal o colectivo. En este aspecto, el proyecto propuso dos acciones principales: identificar personalmente los lugares de oportunidad e intervenir en ellos a través de actos subjetivos de crítica o deseo. Estas dos acciones estructuraron las fases principales del proyecto. En la primera fase, los participantes identificaron nuevos usos de los espacios públicos y comunes que aparecieron en respuesta a la crisis de COVID-19, a los cuales denominamos “*COVID-19 Niches*” (nichos de COVID-19). Estos nuevos usos podían ser deseables en un ámbito social (por ejemplo, promover la colaboración, el respeto y las relaciones significativas) o todo lo contrario, indeseables (como promover la segregación, la intolerancia y la desconfianza). Los estudiantes debían basar sus investigaciones en lugares de oportunidad de sus experiencias personales y locales; al final se produjeron nichos de COVID-19 en ocho ciudades distintas (Barcelona, El Cairo, Trípoli, Varsovia, Kiev, Praga, Banyeres y Viena). Una vez se identificaron los nichos de COVID-19, se formaron grupos de dos o tres personas en base a las afinidades conceptuales que habían aparecido entre las naturalezas de los fenómenos socioespaciales asociados a cada lugar.

A continuación se propuso a cada grupo que desarrollara una declaración común que conectara las especificidades conceptuales que tenían los lugares de oportunidad que habían elegido. En base a esta declaración, en la segunda fase, se pidió a los estudiantes que interviniéran individualmente en sus lugares seleccionados a través de la acción directa con sus propios cuerpos o con elementos cotidianos simples para consolidar el potencial de los nichos para usos socialmente deseables o para cambiar las tendencias indeseables observadas (Fig. 2).

A través de las acciones directas de los participantes se abordaron diversos problemas críticos: la apropiación de espacios públicos y comunes al adentrarse en el deseo y la imaginación humanas, nuevos espacios relationales y formatos de cuidado, reclamación urbana tras la pérdida del turismo masivo, reinención de las dinámicas colectivas asociadas con fiestas y entretenimiento, reinención de la domesticidad y críticas al fallo sociopolítico de la ciudad cuando una emergencia empeora las desigualdades sociales y los vacíos políticos.

Las acciones directas presentaron un gran abanico de formatos de intervención, tales como accesorios y dispositivos corporales ponibles, parásitos urbanos y protocolos relationales, máquinas de expresión y procesos de resignificación directa, eventos de celebración disruptiva, coreografías urbanas espontáneas, significantes en movimiento y alegorías espaciales efímeras. Algunos ejemplos de la implementación práctica de estos formatos de irrupciones afectivas en espacios públicos o comunes son superficies de contacto para la interacción que se aprovechan de las nuevas imperativas espaciales del distanciamiento social, tales como *So close but so far* (Fig. 3); los dispositivos ponibles hinchables de *Distance for Interaction* (Fig. 4) que se convierten en un gesto de protesta esencial a través del acto poético de lo absurdo; las apropiaciones del espacio público a través de actividades cotidianas descontextualizadas como ejercicios de yoga en el Puente de Carlos de Praga de *After Tourism* (Fig. 5); o las actuaciones simbólicas con las pancartas en blanco de la interrogación sin palabras de *Meeting Spots* (Fig. 6). Estas son solo algunas de las veinte acciones distintas implementadas por los veinte estudiantes en ocho ciudades diferentes a lo largo de dos días. Todos estos formatos de interrupción directa y resignificación de las esferas públicas, comunes o domésticas resaltan la activación de la agencia humana como el principal vector para redefinir las políticas, espacios y afectos cotidianos a través de una noción revisada del cuidado.

Estas acciones inmediatas de emancipación del cuerpo activo del ciudadano pueden considerarse actos de desconformidad pragmática (Arlandis 2018) o habitación crítica (Karami 2018) en los que la experiencia situada es una transacción personal y subjetiva con el contexto en base a la crítica, la resistencia, el deseo o la imaginación. En este sentido, afirmamos que estas prácticas íntimas de transformación del entorno socioespacial inmediato operan como prácticas espaciales críticas (Rendell 2006, 20) al movilizar los afectos y emociones que pueden “crear una ruptura en el orden urbano” (Lozoya 2018). De este modo, los cuerpos afectivos abarcan un proceso más que representacional de implicación en el espacio a través de eventos, acciones y narrativas en lugar de material construido, códigos representativos y símbolos. Este paisaje de acciones viscerales directas se basa en la teoría no representacional (Thrift 2008) que explica la intervención y la transformación espacial alrededor de gestos inmateriales de afectividad y cuidado. En este caso, el cuidado se da a través de una red de actos íntimos no representacionales que prueban nuevas posibles realidades colectivas en las fisuras espaciotemporales de una lógica urbana preestablecida.

COVID-19 Niches crea un ecosistema activo de cuerpos afectivos y cataliza el afecto como el impulso de acciones futuras basadas en el pragmatismo subversivo o en las críticas subjetivas. Estos tipos de rupturas accidentales de la dinámica cotidiana predeterminada abren nuevas posibilidades de contrarrestar la realidad hegemónica y derrumbada al mismo tiempo y alientan a renovar y transformar nuestros hábitats compartidos. En este sentido, al recuperar la condición primaria del hábitat humano como el terreno en el que se dan la heterogeneidad y la otredad, estas acciones directas ofrecen nuevos modos de coexistencia desde la perspectiva del cuidado como una actitud cotidiana de implicación ético-afectiva en el contexto. En consecuencia, los formatos socioespaciales centrados en el cuidado y fomentados por la irrupción de las acciones directas desarrollan nuevas temporalidades para el lugar. Producen espacios accidentales de disponibilidad, en los que los encuentros personales espontáneos y los choques con el entorno crean condiciones efímeras para una continua resignificación del medio urbano del día a día. De hecho, estas situaciones de orden suspendido (producidas por acciones íntimas de microinterrupciones de la vida convencional) funcionan dentro de la estética del accidente

(Valtchanova y Paez 2019) y reflejan el potencial que tienen las prácticas espaciotemporales disruptivas de abrir nuevos espacios temporales que permitan llegar a un cambio y una renovación del contrato social.

Estas prácticas íntimas de intervención directa, en las cuales el individuo articula un proceso de negociación con el contexto, inician la construcción de los llamados contrapúblicos (Fraser 1990), es decir, las colectividades espontáneas que contrarrestan las definiciones preestablecidas de la política, el espacio y el afecto y que contribuyen a la “redistribución de lo sensato” (Rancière 2010). En este sentido, el proyecto *COVID-19 Niches* puede considerarse una transacción directa entre lo íntimo y lo público que fomenta la emancipación de la agencia humana y la formación de contrapúblicos temporales de cuidado a través de la acción.

3 ACTOS CORPORALES COMO RESPUESTA A EMERGENCIAS HUMANITARIAS

El segundo estudio de caso, *Contested Territories of Survival: Wearable public space for Navire Avenir (CTS)*, impulsado por los autores, se desarrolló en el marco del máster MEATS en Elisava, de noviembre a diciembre de 2021. *CTS* se integra dentro de *Navire Avenir*, un proyecto internacional para diseñar y construir un barco de rescate para el Mediterráneo, promovido por Sébastien Thiéry (Pôle d’Exploration des Ressources Urbaines, PEROU) y Ruedi Baur (civic-city). *Navire Avenir* forma parte de la inclusión de actos de hospitalidad de la lista del patrimonio cultural intangible (PCI) de la UNESCO, un metaproyecto en el que participan escritores, fotógrafos, cineastas, arquitectos y diseñadores de todo el mundo para abordar la crisis de refugiados mundial y las emergencias humanitarias que esta provoca3.

CTS es la contribución inicial de Elisava MEATS al proyecto *Navire Avenir* (Paez et al. 2022)4. El objetivo general es crear una nueva visión del Mediterráneo como un territorio en disputa de la supervivencia y explorar nuevos formatos de espacio público en relación con el cuerpo en tránsito, adaptado a las condiciones heterotópicas de un barco de rescate. Para ello, *CTS* trabaja en dos escalas radicalmente distintas, la del mar y la del cuerpo, sin tratar de articularlas. La pregunta de la investigación es cómo abordar la propia noción de lo público y su configuración espacial concreta en el contexto de un barco de rescate. En las ciudades, el espacio público toma la forma de montajes complejos entre espacios físicos (calles, plazas, parques) y dinámicas relationales (pasear, jugar, conversar). En situaciones heterotópicas duras como la de un barco de rescate no ocurre lo mismo, aunque sí se da cierta sensación de encontrarse en público, en un espacio compartido. *CTS* trata de trabajar de forma simultánea en una escala territorial y personal colocando el cuerpo individual en el centro de la metodología de diseño.

El curso se dividió en dos fases principales. En la primera fase, los estudiantes agruparon ejemplos relevantes de territorios en disputa de supervivencia tanto en la escala territorial (el mar) como en la personal (el cuerpo), lo que comportó una significativa investigación sobre mapas y accesorios ponibles respectivamente (Fig. 7). La primera investigación consistió en cuestionar el Mediterráneo tal como lo entendemos, una idea que hemos naturalizado por los mapas políticos de estados nación. La segunda investigación se centró en comprender mejor qué comportaría un espacio público ponible.

En la segunda fase se emplearon los resultados de la primera para proponer lo que denominamos una acción de cartografía performativa (PMA por sus siglas en inglés), es decir, se usaron los propios cuerpos de los estudiantes como medio para visualizar la crisis de migración del Mediterráneo trasladando la información específica encontrada en una de las bases de datos disponibles a una experiencia espaciotemporal en el espacio público. Por un lado, pretendía arrojar algo de luz sobre la realidad emocional del problema. Para ello, hizo que la manera de compartir socialmente los datos disponibles pasara de las habituales hojas de cálculo neutras, burocráticas y frías, a una experiencia corporal y situada, con carga tanto personal como política. Por otro lado, quería movilizar una política del cuidado basada en una perspectiva de primera persona, en la que la implicación directa de los cuerpos afectivos interrumpiera una empatía artificial, distanciada o nominal, impulsada por el remordimiento de conciencia. En este aspecto, Laurene Vaughan (2018) indica que existe “una diferencia fundamental entre la empatía y el cuidado... la empatía puede ser pasiva, es una respuesta

emocional y/o afectiva a otra persona. El cuidado, en cambio, es algo activo. El cuidado puede basarse en la empatía, pero la empatía puede desembocar o no en actos de cuidado". Por este motivo, en el proyecto *CTS*, un giro conceptual esencial en el enfoque de diseño ante la crisis humanitaria de la migración forzada es la decisión de poner en riesgo nuestros cuerpos en unas transacciones de afecto directas con otros cuerpos, para evitar las actitudes moralistas del paradigma de salvamento o la empatía distanciada y abrir caminos hacia unos enfoques radicales al cuidado. Tal como afirma Michael Hardt (2007) al mencionar la teoría de afectos de Baruch Spinoza, "cuanto mayor sea nuestro poder de ser afectados [...] mayor será nuestro poder para actuar". Se espera que las acciones de cartografía performativa desencadenen prácticas de cuidado activando la capacidad humana del afecto y de ser afectados como práctica de diseño. De este modo, las respuestas corporales a una emergencia humanitaria producen una ecología de cuerpos afectivos en acción, lo cual reafirma el "carácter de respuesta orientado a las acciones de la ética del cuidado" principal (Vaughan 2018). Las tres propuestas de PMA son las siguientes.

A Sweet Pomegranate: A collective act of remembrance comienza extrayendo datos del extenso catálogo *Conversations from Calais*, en el cual se busca una serie de objetos deseados por los refugiados del campamento a partir de las conversaciones recogidas en su página web⁵ (por ejemplo, un cepillo de dientes, un pasaporte, una granada). Luego se conecta este set de datos a la información sobre muertes de personas refugiadas por ahogamiento en el mar Mediterráneo a través de una forma de arte postal. Se envía una carta al funcionario más cercano al lugar en el que se produjo cada muerte, acompañada del objeto deseado por el refugiado, que, por desgracia, ya no es útil. La carta admite lo absurdo del acto y señala la necesidad de abordar el problema de manera política desde todos los niveles (Fig. 8). Además, la especificidad extrema de los datos (por ejemplo, las coordenadas UTM exactas de dónde se produjo una muerte y el objeto doméstico singular enviado) resalta con una gran brutalidad el alcance de la crisis mientras exige políticas efectivas para tratarla. El proyecto extiende esta dinámica al dejar claveles rojos etiquetados con un código QR en los espacios públicos de Barcelona. El código QR dirige a los ciudadanos que recogen las flores a la cuenta de Instagram⁶ del proyecto y les sugiere que actúen y envíen los objetos deseados por individuos fallecidos, lo cual fomenta una actitud proactiva a través de un acto de recuerdo colectivo. El efecto acumulativo del proyecto se muestra en los itinerarios actualizados de forma constante de los actos de recuerdo, en los cuales los cuerpos fallecidos ejercen un afecto en los vivos (Fig. 9).

Sand Memorial: Woman Refugee Tribute recrea en los espacios públicos de Barcelona el itinerario que siguieron algunas refugiadas y que se vio trágicamente interrumpido cuando murieron ahogadas en el Mediterráneo. Esta acción rinde homenaje a algunas mujeres que perdieron la vida de camino a un (supuesto) mundo mejor. Al basarse en la tensión de un camino interrumpido, el proyecto traza una línea paralela entre el punto de origen, el destino y la distancia real recorrida por cada refugiada antes de perder la vida y el punto de origen (la playa de Barcelona), el destino (el hogar de cada actuante) y el lugar en el que se interrumpe el itinerario (Fig. 10). Una bolsa llena de arena, perforada y con la palabra *vida* escrita en ella, obliga a los cuerpos afectivos a soportar una carga y deja un rastro efímero del itinerario seguido, lo cual contribuye al homenaje interno (íntimo) y externo (público) respectivamente. El lugar en el que termina el itinerario, que refleja la muerte de la refugiada, se convierte en el lugar de un homenaje íntimo en un espacio público a una vida perdida. Dicha acción de cartografía performativa consiste en trazar el camino interrumpido en el suelo, colgar en la fachada un póster que muestra una silueta sin rostro y orientarlo para que refleje (y registre de forma aural) la tragedia y sus causas al mismo tiempo que obstruye el uso normal del espacio público (Fig. 11). El póster contiene un breve texto y un código QR que insta a los ciudadanos anónimos a participar. Cada vez que alguien rinde un homenaje muestra su respeto a una refugiada en concreto que perdió la vida en el mar. La página web actúa como repositorio de este continuo monumento de arena⁷.

1,645: The Weight of the Number trata de otorgar una presencia corporal a un número abstracto. La cifra 1645 representa el número de personas refugiadas que murieron en el mar Mediterráneo solo en 2021. Entre 2014 y 2021, 23 312 personas han fallecido de este modo⁸. Una coreografía estudiada con mucho cuidado en una playa de Barcelona, con un componente muy ritualístico, se emplea para visualizar datos inactivos de manera corporal y cargada de emoción (Fig. 12). El agotamiento de los cuerpos afectivos que participan en la acción transmite fielmente la enormidad de la cifra. Repetir la serie de acciones necesarias para representar a cada

persona fallecida a través de un pequeño ataúd de arena 1645 veces es una tarea ardua que en muchas ocasiones no llega a concluir. Y, aun así, cuando tanto los participantes como los observadores relacionan la acción con lo que esta representa, ninguna comparación es suficiente, y las palabras no sirven de nada (Fig. 13).

En estas tres acciones de cartografía performativa, los cuerpos afectivos se convierten en el mapa de "la muerte inmóvil" (Presti 2020) del desastre humanitario provocado por la migración forzada. Estas íntimas y corporales reacciones a la "política de inmovilidad visceral y simbólica" (ibid.) interrumpen las imágenes sensacionalistas que rodean la crisis de refugiados, las cuales "producen un público desensibilizado" (ibid.). El proceso de subvertir el estado de comodidad íntimo de una persona a través de exploraciones físicas y emocionales del duelo y la denuncia se convierte en una práctica política transformativa que actúa como forma de activismo del dolor. Al fomentar "relacionalidades y comunidades en lugar de una política de división, abandono y violencia necropolítica en la que el régimen fronterizo de Europa prospera", el activismo del dolor "crea imaginarios alternativos de modos de estar con el prójimo" (Stierl 2016). De este modo, representa una práctica radical del cuidado que se mezcla con una práctica radical de críticas en la cual "el duelo en público se entretiene con el enfado, el enfado ante la injusticia" (Butler 2015). En el presente estudio de casos, el cuidado comporta un proceso íntimo de transacción con la crisis sociopolítica que representa las obligaciones que tenemos para "perturbar toda noción establecida del 'nosotros'" (ibid.) y para convertir nuestros cuerpos en terrenos contrahegemónicos para el duelo, la crítica y la responsabilidad.

4 CONCLUSIONES Y ESTUDIOS POSTERIORES

Los dos estudios de caso presentados aquí introducen enfoques de diseño que se basan en cuerpos afectivos y muestran distintos modos de movilizar la intimidad como herramienta para reinventar la vida cotidiana. Mientras que *COVID-19 Niches* aborda la acción directa y una reformulación personal de los espacios públicos y comunes, *Contested Territories of Survival* propone actos corporales como reacción a la emergencia humanitaria de la migración forzada. La intimidad suele ser algo totalmente opuesto a la naturaleza política de la esfera pública. Sin embargo, los contextos afectados por crisis aceleran el proceso de ocultar los límites entre el ámbito privado y el público, lo cual convierte los cuerpos humanos en el campo de batalla principal de la negociación con los conflictos emergentes. Por este motivo, afirmamos que es especialmente relevante explorar la intimidad, el afecto y el cuidado como medios para ejercer acciones políticas empoderadas a través del diseño. Además, consideramos que las prácticas de diseño centradas en el cuerpo deben convertirse en un campo crucial para más estudios sobre enfoques de diseño de emergencia en contextos afectados por crisis. Articular los procesos de diseño íntimo dentro de una ecología de cuerpos afectivos en acción fomenta una red activa de cuidado en la que la contradicción, la dialéctica socioespacial y la perspectiva de primera persona son fundamentales.

En primer lugar, tal como demuestran ambos estudios de caso, cuando el cuidado se lleva a cabo como práctica íntima de diseño, el marco de diseño se convierte en algo no representacional y radicalmente relacional, de modo que posiciona la voluntad humana directa como el vector principal de la transformación socioespacial y convierte las acciones en el principal formato de diseño. En este sentido, las prácticas íntimas de diseño exploran activamente la contradicción al examinar de forma crítica los márgenes y solapamientos entre el diseño, el arte, la arquitectura, el urbanismo, las actuaciones y el activismo.

En segundo lugar, las prácticas íntimas de diseño exploran las interacciones dinámicas entre la socialidad y la espacialidad. Ambos estudios de caso tienen como objetivo interrumpir por un tiempo los usos convencionales de los espacios urbanos colectivos para generar lugares de resistencia que exploren los potenciales subliminales de los espacios urbanos físicos y digitales y, de ese modo, intenten distintas formas de coexistencia. Estas irrupciones de apropiaciones intersubjetivas de espacios urbanos no solo ejercen un impacto emblemático, sino que también tienen un efecto acumulativo al generar una creciente red de cuerpos afectivos en acción. Esta emergente red afectiva ofrece oportunidades relevantes para la transformación de contextos urbanos afectados por crisis al activar de forma creativa la dialéctica socioespacial.

Por último, las prácticas íntimas de diseño que emplean dinámicas transformativas basadas en acciones directas y actos corporales se valen de la indeterminación como condición básica de la interacción entre cuerpos afectivos y la ecología política de los contextos urbanos afectados por crisis. En concreto, los estudios de caso presentados usan una perspectiva de primera persona para adentrarse en esta indeterminación al relacionarse con una realidad híbrida a través del cuerpo.

Consideraremos que todas las cuestiones planteadas por las prácticas íntimas de diseño presentadas en este texto (contradicción, dialéctica socioespacial y perspectiva de primera persona) también deben abordarse desde la infraestructura a través de estrategias de transformación urbana para involucrar los cuerpos afectivos en una red de cuidado. La indeterminación y la temporalidad siguen siendo marcos esenciales para ello. Por tanto, propugnamos ahondar en un enfoque más dinámico ante la planificación y construcción urbana, capaz de abordar el cambio de forma creativa y de encontrar oportunidades para mejorar los entornos urbanos asumiendo una realidad radicalmente impredecible. Además, como las prácticas íntimas de diseño activan la voluntad humana al reinventar el entorno colectivo dentro de un contexto de temporalidad radical, creemos que es esencial involucrarse en estudios sobre las infraestructuras urbanas temporales cuyo objetivo sea promover apropiaciones afectivas del entorno urbano común. Estas arquitecturas efímeras deberían adaptarse rápidamente a los cambios continuos y generar impacto social al usar relativamente pocos recursos al mismo tiempo que fomentan un alto grado de implicación ciudadana. Por esta razón, proponemos que se lleven a cabo más estudios sobre las capacidades de diseño de espacio temporal para generar infraestructuras urbanas con el objetivo de que los cuerpos afectivos se involucren en prácticas íntimas para reinventar el día a día.

BIOGRAFÍAS

Roger Paez, PhD
Elisava, Facultad de Diseño e Ingeniería de Barcelona (UVic-UCC)

Arquitecto, profesor e investigador. Estudios de arquitectura en ETSAB, Barcelona (licenciatura); máster en Diseño Arquitectónico Avanzado en la Columbia University, Nueva York (premio GSAPP Honor Award for Excellence in Design); doctorado en la UPC, Barcelona (sobresaliente cum laude); doctor certificado (AQU 2020).

Experiencia profesional en los estudios de Alison+Peter Smithson y Enric Miralles. Fundador de AIB (www.aib.cat), un estudio dedicado a la práctica arquitectónica contemporánea con una tendencia crítica.

Profesor de Diseño Arquitectónico en ETSALS (UPF), director de MEATS en ELISAVA (UVic) (meats.elisava.net), profesor invitado en universidades de todo el mundo, entre ellas Columbia, Cornell, Harvard, IIT, Sci-ARC y USC en Estados Unidos; y ETSAB, ETSAV, BAC, IaaC, UdP (Oporto), ETSAM (Madrid), ENA (París), PJAIT (Varsovia), UMA (Umeå) y ETH (Zúrich) en Europa.

Miembro de la junta editorial de *Quaderns d'arquitectura i urbanisme*, galardonada con el premio Jean Tschumi.

Investigador principal en ELISAVA Research, donde desarrolla proyectos de investigación públicos y privados. Publica con regularidad tanto artículos científicos como libros, entre los cuales destacan *Design Strategies for Temporary Intervention in Public Space* (Elisava, 2013), *Critical Prison Design* (Actar, 2014), y *Operative Mapping: Maps as Design Tools* (Actar, 2019).

Trabaja en la intersección entre el diseño, la arquitectura y la ciudad, donde se centra en la temporalidad, la experimentación y el impacto social.

Manuela Valtchanova
Elisava, Facultad de Diseño e Ingeniería de Barcelona (UVic-UCC)

Arquitecta (TUM, Múnich / UACEG, Sofía, 2015), investigadora de doctorado en la Universidad de Barcelona (grupo de investigación de Arte, Globalización e Interculturalidad) y ELISAVA Research (grupo de investigación HIMTS), además de profesora asociada del máster de Arquitectura Efímera y Espacios Temporales, ELISAVA.

Durante su carrera profesional, desde 2012 ha colaborado en varios despachos de arquitectura. En la actualidad trabaja en el estudio Queralt Suau, el cual lleva a cabo proyectos que abordan los formatos de arquitectura heterogénea, desde los espacios de escenarios y exposiciones a las intervenciones en espacios públicos.

Desde abril de 2018 forma parte del grupo de investigación de ELISAVA, donde en la actualidad desarrolla proyectos de arquitectura efímera, cartografía operativa y cohesión social. También ha sido profesora auxiliar tutora en distintos formatos académicos, donde ha trabajado en estrategias de diseño relacionadas con el urbanismo transformativo, los espacios temporales y las intervenciones en el espacio público. Su investigación de doctorado explora la idea de la arquitectura de la acción o las prácticas socioespaciales de la intersubjetividad, la singularización y las nuevas temporalidades de los espacios habitados de la ciudad contemporánea.

NOTAS FINALES

- Hakim Bey, T.A.Z.: *The Temporary Autonomous Zone, Ontological Anarchy, Poetic Terrorism* (1985), 56. <https://theanarchistlibrary.org/library/hakim-bey-t-a-z-the-temporary-autonomous-zone-ontological-anarchy-poetic-terrorism.pdf>
- Baruch Spinoza, *Ethica Ordine Geometrico Demonstrata*, Gutenberg versión en línea (2017). "PROP. XXXVIII. Sea lo que sea, lo que predispone al cuerpo humano para hacer que sea capaz de ser afectado en un número de modos cada vez mayor o para que afecte a cuerpos externos en un número de modos cada vez mayor es útil para la humanidad; y lo es en proporción, pues el cuerpo cada vez es más capaz de ser afectado o afectar a otros cuerpos en un número de modos cada vez mayor. De modo contrario, sea lo que sea lo que predispone al cuerpo a ser menos capaz en este aspecto es perjudicial para la humanidad".
- Según las propias palabras de Thierry: "Lejos de la narrativa reduciva que relega los refugiados o exiliados a una nomenclatura y a cifras, PEROU tiene en cuenta sus incontables estilos de vida y los actos vitales y hospitalarios que se entrelazan entre ellos. Para que salgan del silencio y sean conocidos, PEROU ha establecido un astillero cuyo objetivo es diseñar y fabricar un barco de rescate marítimo para 2024, un lugar en el que darles la bienvenida y proporcionarles asistencia, un lugar de manifiesto y testimonio, una obra colectiva que articule la ingeniería específica al astillero y a los diversos ecos que un proyecto como ese cuestiona y necesita: formalizaciones legales, traslaciones artísticas, fuerzas motrices de la idea en sí y de su puesta en marcha. <https://www.lafayetteanticipations.com/en/manifesteration/perou-navire-avenir>
- Elisava participa en el proyecto *Navire Avenir* mediante una propuesta transdisciplinaria desarrollada en colaboración con un equipo de estudiantes de posgrado (MEATS) y un equipo de exalumnos de posgrado (COM), encabezados por profesores que representan las tres especialidades de la universidad: diseño espacial, estrategias de comunicación y diseño de producto (Saúl Baeza). El trabajo se organiza en dos fases. En la primera, los dos equipos trabajan por separado, mientras que en la segunda aún se unen (enero-marzo 2022). El resultado del proceso completo, publicado en Paez, Valtchanova, Baeza, Aliart y Arce 2022, se exhibirá en el Museum of Civilizations of Europe and the Mediterranean (MUCEM) y se mostrará en los espacios públicos de Marsella del 25 al 27 de junio de 2022.
- Ver <https://www.conversationsfromcalais.com/>
- Ver https://www.instagram.com/a_sweetpomegranate/
- Ver <https://amberqiuunzhang.wixsite.com/sandmonument>
- Ver <https://missingmigrants.iom.int/region/mediterranean>

FIGURAS

- Fig. 1. Speculations on a Pandemic (SOAP).** Presentación de algunos resultados [MEATS 2019-20].
- Fig. 2. COVID 19 Niches.** Vista general de las intervenciones [MEATS+PJAIT 2020-21].
- Fig. 3. Intervención de COVID 19 Niches: So close but so far: new way of sitting in public spaces,** de Júlia Llorente.
- Fig. 4. Intervención de COVID 19 Niches: Distance for interaction: shortening emotional distances,** de Elsa Romero.
- Fig. 5. Intervención de COVID 19 Niches: After tourism: reclaiming cities,** de Kinga Osztapkowicz.
- Fig. 6. Intervención de COVID 19 Niches: Meeting Spots: speechless interrogation,** de Mikola Balaban.
- Fig. 7. Contested Territories of Survival: Sea and Body.** Investigación de mapas y referencias de accesorios ponibles [MEATS 2021-22].
- Fig. 8. A sweet pomegranate: A collective act of remembrance.** Instrucciones para la acción de cartografía performativa y una carta de ejemplo, de Elodie Bodart, Mar Gené, Diana Maehrez, Mana Pinto y Sanjana Paramhans.
- Fig. 9. A sweet pomegranate: A collective act of remembrance.** Cartografía del impacto: itinerarios de los actos de recuerdo, de Elodie Bodart, Mar Gené, Diana Maehrez, Mana Pinto y Sanjana Paramhans.
- Fig. 10. Sand Memorial: Woman Refugee Tribute.** Cálculos de rutas: ruta de migración contra ruta de homenaje, de Ayşe Sena Kocaoglu, Cristina Valarezo, Tiffany Whittaker y Amber Zhang.
- Fig. 11. Sand Memorial: Woman Refugee Tribute.** Secuencia de actos de la acción de cartografía performativa, de Ayşe Sena Kocaoglu, Cristina Valarezo, Tiffany Whittaker y Amber Zhang.
- Fig. 12. 1,645: The Weight of the Number,** de Nour Awarki, Yana Latinovich, Qhosha Vad y Noa Yarkoni.
- Fig. 13. 1,645: The Weight of the Number.** Protocolo visual de la acción de cartografía performativa, de Nour Awarki, Yana Latinovich, Qhosha Vad y Noa Yarkoni.

REFERENCIAS

Veure llistat complet de referències a la pàgina 104.